

प्रमुख व्यवस्थापक
विद्यासागर रञ्जित
फोन: ४२५ ८९५५

व्यवस्थापकहरू
चिनीकाजी महर्जन
फोन: ४२५ ३१८२
ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन: ४२७ ६९०८

सह-व्यवस्थापक
धुवरत्न स्थापित

सम्पादक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५ ९४६६

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
४२५९११० (संघाराम विहार, ढल्को)

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार
भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५ ९४६६

कार्यालय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघ: नघ:टोल

पोष्ट बक्स नं. ४९९२
काठमाडौं
फोन: ४२५ ९४६६

बुद्ध सम्बत् २५५५
नेपाल सम्बत् १९३२
इस्वी सम्बत् २०११
विक्रम सम्बत् २०६८

विशेष सदस्य	रु. १०००/- वा सो भन्दा बढी
वार्षिक	रु. १००/-
यस अङ्को	रु. १०/-

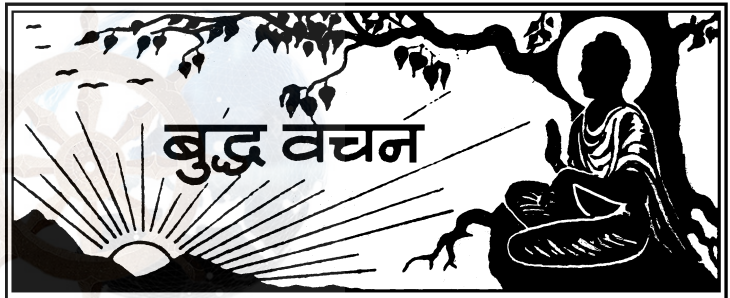
धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

10th DECEMBER 2011

वर्ष- २९ अङ्क- ८ योमरी पुन्हि मंसीर २०६८

- फुटेको काँसको थाल भैं निःशब्द हुन सक्थौ भने तिमीलाई निर्वाण प्राप्त हुनेछ । तिम्रो लागि कलह (हिंसा) केही हुने छैन ।
- गोठालाले लट्टि लिएर गाई धपाउँदै लगेभैं बुढापा र मृत्युले प्राणीको आयुलाई धपाउँदै लैजान्छ ।
- कठोर वचन न बोल, अरूले पनि तिमीलाई उत्तिकै कडा वचन बोल्नेछ, कडा बोल्नाले त्यसको बदला दण्ड पाउनेछौ ।
- आफ्नो सुखको लागि सुखकामी प्राणीलाई जसले दण्डद्वारा हिंसा पीडा दिँदैन, त्यसलाई परलोकमा सुख प्राप्ति हुन्छ ।

क्लेश र नीवरण (बाधाहरू)

बुद्ध उपदेश शिक्षा अति विशाल छ । यसलाई राम्ररी अध्ययन गर्नुछ हामीले । ४५ वर्ष सम्म उपदेश दिनु भएको थियो भगवान् बुद्धले । उहाँको यस उपदेश शिक्षाको सार नै दुःख र दुःखबाट मुक्ति पाउनु हो । प्रचलित पालि साहित्यको भाषामा भन्ने हो भने निर्वाण (मुक्ति) प्राप्त गर्नु हो । अझ सबैले बुझ्ने भाषामा भन्ने हो भने मानिसलाई असल मानिस बनाउनु हो । यो काम भन्न जति सजिलो छ, गर्न त्यति नै कठिन छ । किनभने हाम्रो प्रदूषित मनमा टाँसिरहेका सम्पूर्ण तृष्णा र क्लेशबाट छुटकारा पाउन सके मात्र दुःखबाट मुक्ति मिल्ने छ ।

भगवान् बुद्ध भन्नु हुन्छ— साधारणतया मानिसको चित्त शुद्ध हुन्छ । तर विस्तार विस्तारै समाजको प्रदूषित गतिविधिदेखि युक्त वातावरणको हावा लाग्नाले हाम्रो शुद्ध मन पनि धमिलो र क्लृप्त हुन पुग्छ । हाम्रो चित्त संगत र बाह्य वातावरण अनुसार परिवर्तन भइरहने गर्छ धेरै जसो । किनभने यसलाई हामीले बुद्ध शिक्षाले परिपक्व बनाउन सकिरहेका छैनौं । कलीलो विरूवाको रूपमा रहेको हाम्रो चित्तलाई बाह्य हावाले जता ढाल्यो त्यतै ढल्ने गर्दछ । पञ्च इन्द्रिय द्वारबाट भित्रिएको हावाले यस्लाई क्षण क्षणमा हल्लाई रहेको हुन्छ । कमजोर पारिरहेको हुन्छ ठीक के हो वेठिक के हो यसले छुट्टाउन सकिरहेको हुँदैन । चेतना अनुसार चित्तको गतिविधि संचालन भई क्रियाशील हुने गर्छ ।

त्यसैले भगवान् बुद्ध भन्नु हुन्छ— “कसैले केही काम शुरु गर्नु भन्दा पहिला त्यस कामले आफ्नो र अरूको पनि भलो हुने हो वा होइन, यसलाई गहिरिएर सोचन सक्नु पर्दछ । यसरी नै कुनै कुरा गर्नु भन्दा पहिला त्यस कुराले आफ्नो र अरूको पनि भलो गर्ने हो वा होइन यसलाई गम्भिरतापूर्वक सोचन सक्नु पर्दछ । यदि आफूले गर्न लागेको काम वा कुराले अरूलाई भलो हुँदैन भने त्यहाँ क्लेशको हावी भएको छ भनी बुझ्नु पर्दछ । क्लेश द्वारा नै हाम्रो चित्त धमिलो वन्न पुगिरहेको हुन्छ । हुन पनि हो हामीलाई मन नपर्ने व्यक्ति देख्ने वित्तिकै हाम्रो मन एकाएक अप्रसन्न हुन पुग्छ, अर्थात् त्यहाँ द्वेष चित्त उत्पन्न भइहाल्छ । फेरि मनपर्ने व्यक्ति देख्ने वित्तिकै मन आनन्दले विभोर हुन पुग्छ अर्थात् राग युक्त चित्त उत्पन्न भइहाल्छ । अनि मनमा राग वा द्वेषयुक्त कुराहरू उत्पन्न हुन थाल्छ । मनले अनुभव गर्ने यी सबै कुराहरू नै क्लेशको खेल वा शक्ति हो ।

पालि साहित्यमा उल्लेख भए अनुसार क्लेश दश प्रकारका छन्—

(१) लोभ (२) द्वेष- (रीस) (३) मोह (मूर्खता) (४) मान (अभिमान) (५) दृष्टि (मिथ्या दृष्टि) (६) विचिकिच्छा (नचाहिंदो शंका) (७) थीन (अलक्षिपन) (८) उद्धच (मानसिक चंचलता) (९) अहिरिक (कुर्म गर्नमा निर्लज्ज) (१०) अनोतप्प

(कुर्म गर्न नडराउने स्वभाव)

नीवरण (बाधाहरू) पाँच प्रकारका छन्—

(१) कामच्छन्द (महत्वाकांक्षी) (२) व्यापाद (बदला लिने भावना) (३) थीन मिद्ध (शारीरिक र मानसिक अल्सी) (४) उद्धच ककुच्च (अहंकार र पश्चाताप) (५) विचिकिच्छा (अनावश्यक शंका)

निर्वाणको लागि यी पाँच प्रकारका बाधाहरू तेर्सिएर रहने गर्छन् । किनभने महत्वाकांक्षी भावना तृष्णा र लालचको लक्षण हो । बदलालिने भावनाले दुःखको अन्त हुँदैन अझ यसले संघर्षलाई निम्त्याउँछ । शारिरिक र मानसिक अल्सीपनाले जीवन बरबाद पारी निकम्मा बनाइदिन्छ । अहंकारले गर्दा काम असफल हुन्छ र पश्चाताप रोगले सताउने गर्छ । अनावश्यक शंका उपशंकाले गर्दा काम अधुरो रहने गर्छ भने मनमा अन्यौलपना उत्पन्न हुने गर्छ ।

यी पाँच प्रकारका बाधाहरूले वर्तमान नेपालको शान्ति एवं विकास कार्यको लागि अवरोध श्रृजना गरिरहेको देखिन्छ । यो राजनीतिको कुरा भन्दा धर्मनीतिको कुरा रहन गएको छ । किनभने देश सेवा एवं विकास कार्यमा अग्रसर रहेका व्यक्तिहरूमा महत्वाकांक्षी भावनाले सताएको हुँदा कार्य योजना असफल भईरहेको देखिन्छ । एक पार्टीले अर्को पार्टीप्रति बदला लिने भावनाले गर्दा परस्पर अविश्वासको भावना सृजना भइरहेको देखिन्छ । काम असफल हुन पुगेको कारणले गर्दा शारीरिक एवं मानसिक अल्सीपना तथा थकान उत्पन्न भइरहेको पनि हुन सक्छ । कसै कसैमा हाम्रो पार्टी सक्षम भन्ने भावना उब्जिएर अहंकार र बेहोशीपना छाएको देखिन्छ । यसले गर्दा सोचे अनुसार काम सम्पन्न हुन नसक्दा पश्चातापको आभास भइरहेको पनि देखिन्छ । अनि अनावश्यक शंका उपशंकामा जकडिएर अन्यौलको वातावरण सृजना भइरहेको देखिन्छ ।

अब फेरि क्लेश तर्फ एकपटक विचार गरौं । मनमा कुसंस्कार र क्लेशले ठाउँ लिएर सम्म चित्त शुद्ध हुन सक्दैन सिद्धार्थ कुमारले छ वर्ष सम्म तपस्या गरेर पनि बोधिज्ञान प्राप्त गर्न नसक्दा के कारणले ज्ञान प्राप्त गर्न सकिएन भनी विचार गर्नुभयो । अनि अन्तर्मुखी बनी आफूले आफैलाई चिन्न प्रयत्न गर्दा बल्ल आफ्नो मनभित्र लुकेर वसेको क्लेश (कमजोडी) लाई पत्ता लगाई यसलाई पखाल्न सक्षम हुनुभयो फलस्वरूप उहाँले बुद्धत्व प्राप्त गरी विजयी एवं भाग्यमानी बन्नुभयो ।

त्यसैले भगवान् बुद्धको शिष्य बनी उहाँ जस्तै भाग्यमानी बन्नको लागि हामी सबैले अरूको भन्दा पनि आ-आफ्नो कमी कमजोडीहरूलाई पत्ता लगाई फाल्न सक्नु पर्दो रहेछ । अनि मात्र हामीले हाम्रो उन्नतिको मार्गमा अवरोध बन्न पुगेका क्लेश र नीवरणहरूलाई जित्न सक्नेछौं ।

विपश्यना शिविर र आत्मदर्शन

सत्यनारायण गोयन्का
अनुवादक- विश्व शाक्य

यो पीडा जुन चित्तको एउटा वृत्ति हो त्यसलाई विश्लेषण गरेर हेर्नुहोस् । कस्तो पीडा हो ? हेरू त सही । कहाँसम्म छ ? कहाँ बढी छ, कहाँ कम छ ? यसको प्रभाव कहाँ कहाँ छ ? पीडालाई भोगगर्नुको बदला द्रष्टाभावले देख्न थालिनेछ । त्यसको विश्लेषण गर्नेछौं, टुक्रा-टुक्रा गर्नेछौं । बस, जहाँ टुक्रा हुन थाल्नेछ त्यहाँ घनत्व नष्ट हुन थाल्नेछ । भोक्ताभाव नरहोस्, द्रष्टाभाव रहोस् । जस्तो यी त अर्कैको पीडा हो, मैले त केवल द्रष्टाभावले हेरिरहेको मात्र छु, द्रष्टा बन्यो कि टुक्राभयो । भोक्ता भएर आसक्त भयो कि फेरि घनीभूत भयो । फेरि सङ्गठनको मायामा डुब्यो, संश्लेषणको मायामा जाकियौं, घन-संज्ञाको मायामा फँस्यौं । कसरी यसबाट बाहिर निस्कने ? केवल बौद्धिक स्तरबाट सम्भरेर मात्र कोही पनि आजसम्म बाहिर निस्कन सकेका छैनन् । कोही पनि द्रष्टा बनेका छैनन् । व्यवहारको क्षेत्रमा, अभ्यासको क्षेत्रमा बाहिर निस्कनुपर्नेछ । चाहे चित्त होस्, चित्तको वृत्ति होस् शरीर होस् जब त्यसलाई टुक्रा-टुक्रा गरेर हेर्न थाल्नेछौं त त्यो यति सूक्ष्म अवस्थामा अगाडि आउनेछ कि त्यसको यथार्थ दर्शन हुन थाल्नेछ । त्यसको सही स्वभाव थाहा पाउन थालिनेछ । तब 'म' को भाव स्वतः नष्ट हुन थाल्नेछ । त्यसको साथ आसक्ति टिक्नै सक्नेछैन । जब-जब आसक्तिबाट निस्कदै जानेछौं दुःखबाट छुटकारा पाउँदै जानेछौं । आसक्ति नै त दुःख हो तर यी सारा कामकुराहरू अभ्यासबाट नै हुनेछन् । अभ्यासले नै सभ्यताको दर्शन गराउनेछ । बुद्धि-विलासले होइन । बुद्धिको स्तरबाट सम्भन बुझ्नको लागि चर्चा गर्न सकिन्छ, पठन-पाठन गर्न सकिन्छ तर यी सारा प्रयास अभ्यास गर्नको लागि हुनुपर्दछ, तबमात्र फाइदा होला ।

हिजो अस्ति हामीले थाहा पायौं कि यस किसिमको अभ्यास गर्दा पाँच किसिमका बाधा, अडचनहरू आइरहने हुन्छन् र अभ्यासमा रोकावट पारिरहने हुन्छ । यी पाँच दुश्मनहरूको कुरा सुनेर मनमा निराश नआओस् । हाम्रो साथमा पाँच ठूला मित्रहरू पनि छन् । ती बडा पराक्रमी र बलशाली छन् । यी पाँच मित्रहरूलाई पनि सम्भौं । यिनलाई बलिया बनाइराखौं, सदा साथ राखिराखौं । खूब

प्रगति हुनेछ ।

पहिलो मित्र जसले हामीलाई अगाडि बढ्नमा मद्दत गर्दछ त्यो श्रद्धा हो । श्रद्धा अति ठूलो बल हो, आवश्यक बल हो । कोही व्यक्ति कुनै विधिको अभ्यास गर्न चाहन्छ र त्यसलाई त्यस विधिप्रति श्रद्धा छैन, विश्वास छैन, भरोसा छैन भने त्यो एक कदम पनि अगाडि बढ्न नसक्ने हुन्छ । श्रद्धा अभ्यासको आधार-शीला हो तर हामीले यस कुरामा ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने हुन्छ कि जुन श्रद्धा हामीले पैदा गर्नुपर्ने त्यो अन्ध-श्रद्धा, विश्वास तथा अन्ध-विश्वासमा जुन विभाजन रेखा छ, त्यो यति सूक्ष्म छ कि छुट्याउनै गाह्रो हुन्छ । त्यसैले हामी अति सावधान रहनुपर्नेहुन्छ । जबसम्म श्रद्धासँग विवेक हुन्छ, ज्ञान हुन्छ, समझदारी हुन्छ तबसम्म अन्ध हुँदैन । त्यसैले फलदायी हुन्छ । श्रद्धा आँखा हो भने विवेक पैताला हो । दुबैको समन्वय सहयोग बढी आवश्यक हुन्छ । कुनै देवी देवताप्रति भक्ति हुनु, ब्रह्मादिदेव प्रति भक्ति हुनु सारे राम्रो हो र राम्रो तब हुन्छ जब त्यस भक्तिले आफ्नो आराध्य देवताको गुण सम्भन गराई तदनु रूप धारण गर्ने क्षमता प्रदान गर्दछ । प्रेरणा प्रदान गर्दछ । यदि भक्ति केवल आफ्नो कामना पूरा गर्ने लालसाको लागि मात्र हो भने त्यही भक्ति बन्धनको कारण बन्न जानेछ । न धर्म रह्यो, न ज्ञान, त यस्तो भक्तिमात्र अन्ध-भक्ति हुनेछ । यस्तो भक्ति हानिकारक नै हुनेछ । त्यसैले एकदम राम्ररी सम्भनुहोस् कि यदि श्रद्धासँग-सँगै विवेक छ, समझदारी छ, सम्यक्-दृष्टि छ भने हाम्रो लागि ठूलो कल्याण गर्ने हुन्छ तर यदि श्रद्धा मिथ्यादृष्टिसँग छ भने कल्याणको कुरा त परै राखौं । हानि-नोक्सानीबाहेक अरु सोच्नै नपर्ने हुन्छ र, हानि नै पुऱ्याउने हुन्छ ।

हाम्रो दोस्रो मित्र वीर्य हो । अर्थात् प्रयत्न, प्रयास, पुरुषार्थ र पराक्रम । हामीसँग प्रशस्त श्रद्धा छ र श्रद्धा सँगसँगै यदि त्यस कल्याणकारी मार्गमा हिँड्न प्रयत्न नै गरेनौं भने फाइदा नै के हुन्छ ? हामी दृढतापूर्वक, निरन्तरतापूर्वक बताइएको विधिअनुसार हिँड्नु छ । गलत तरिकाले अभ्यास गर्नु भने राम्रो फलको प्राप्ति नै कसरी हुन सक्छ ! सही तरिकाले अभ्यास गर्नुपर्नेछ, तबमात्र फलदायक हुनेछ, कल्याणकारी हुनेछ । यो हाम्रो दोस्रो प्रमुख बल हो ।

हाम्रो तेस्रो मित्र स्मृति हो । कृपया स्मृतिको अर्थ चाहिँ सम्झना, अर्थात् सम्भ्रारखनुलाई नसम्झनुहोला । उसबेलाको साधना जगत्मा 'स्मृति' शब्दको अर्थ हुन्थ्यो जागृति, जागरुकता अर्थात् सावधानी । सावधानी तथा जागरुकता वर्तमानको लागि हुने हुन्छ । भूतकालको लागि होइन तर भविष्यको कल्पना र कामनाहरूमात्र गर्न सकिने हुन्छ । सावधानी वर्तमानकै हुनेछ । यो अभ्यास नै वर्तमानमा जीउने अभ्यास हो । वर्तमानको प्रतिक्षण जागरुक भएर बाँच्ने अभ्यास हो । बितेका समयका संस्कारहरू, सम्झनाहरू र भविष्यका कल्पनाहरू र कामनाहरूबाट छुटकारा पाउने अभ्यास हो ।

शवासलाई हेरिरहेका थियौं त वर्तमान स्थितिलाई हेरिरहेका थियौं । शवासको स्पर्शलाई देख्न थाल्यौं त वर्तमान स्थितिलाई नै देख्न थाल्यौं । अब सम्बेदनाहरूलाई देख्न लागि रहेका छौं त शरीरमा जति पनि वर्तमान यथाभूत सत्यहरू हुन् तिनैलाई हेरिरहेछौं । अगाडिको लागि कुनै आशा वा कामना लिएर काम गरिरहेका छैनौं । बितेको समयको कुनै सम्झनालाई लिएर डुबुल्की मारिरहेका पनि छैनौं । जति सकेका छौं यही वर्तमानको यथाभूत सत्यसँगै हिँडिरहेका छौं । यही स्मृति नै हाम्रो तेस्रो ठूलो मित्र हो, तागत हो ।

हाम्रो चौथो मित्र हो समाधि । यी जुन प्रत्येक वर्तमान क्षणप्रति जागरुक छन् ती सधैं भैरहोस् । हामी यस क्षणप्रति जागरुक छौं । अर्को क्षणमा जब वर्तमान क्षण बन्छ त्यसप्रति पनि जागरुक छौं । यसप्रकार क्षण-क्षण प्रतिक्षण लामो समयसम्म जागरुकता बनिरहोस् यही सम्यक् समाधि हो । जुन हाम्रो चौथो ठूलो मित्र हो ।

प्रज्ञा, हाम्रो पाँचौं ठूलो मित्र हो । सारा मैला पखाल्ने वाला यही प्रज्ञा हो । सारा दुःख मेट्नेवाला पनि यही प्रज्ञा नै हो । बाकी सार सहायकमात्र हुन् । तिनीहरू साथ दिइरहेका छन् कि हामी प्रज्ञासम्म पुग्न सकौं र मनको मैला पखाल्न शुरू गर्न थालौं । बन्धन काट्न शुरू गरौं । प्रज्ञा के हो ? सबै स्थितिहरूमा चित्तको संयमता (सन्तुलन) बिग्रन नदिऔं, समता बनाएर राखौं । जिन्दगीमा उतार-चढाव आइने रहन्छ । भित्र पनि आइरहेकै छ । भित्रका यी सारा अभ्यास यसैकारण गरिरहिएको छ कि समता पुष्ट गरौं । भिन्न-भिन्न स्थितिहरू हाम्रो सामु आइरहेका छन्— कहिले सुखद-सम्बेदना जाग्दछ त कहिले दुःखद सम्बेदना । सुखद सम्बेदना जागृत हुन्छ त उचित

मानेर त्यसमा राग रञ्जित भएर जाँदैनौं । दुःखद सम्बेदना जागृत हुन्छ भने नराम्रो मानेर उसप्रति द्वेष-दूषित हुँदैनौं । दुवै परिस्थितिलाई समताभावले हेरिरहने हुन्छौं । मनको समता बिग्रन नदिने हुन्छौं । सम्झन्छौं कि दुबै नै अनित्य छन् । द्रष्टाभावले त्यसको त्यही अनित्य स्वभावलाई नै देख्छौं । यही विपश्यनाको सही अभ्यास हो । यही प्रज्ञा हो । प्रज्ञा हाम्रो पाँचौं बलवान् मित्र हो ।

यदि हाम्रा यी पाँच मित्रहरू, पाँच बल साथमा रहिरहने हुन् भने कोही पनि दुश्मनले हाम्रो केही विगान्न सक्ने बखत छैन । प्रगति भएर जानेछ । अगाडि बढ्दै जानेछ । चित्त निर्मल भएर जानेछ ।

शील धरम की नीव है, ध्यान धरम को भीत ।
प्रज्ञा छत है धरम की, मङ्गल भवन पुनीत ॥
जीवन मे आतेरहे, पतभङ्ग और वसन्त ।
दोनो मे समानता रहे, होय दुखों का अन्त ॥
मानव-जीवन मिला, धर्म मिला अनमोल ।
अब श्रद्धा से जतनसें, अपने बन्धन खोल ।
श्रद्धा तो जागे मगर, छूटे नहीं विवेक ॥
श्रद्धा और विवेक से, मङ्गल जगें अनेक ॥
जप-तप व्रत उपवास, के, साधन जुटे अनेक ।
साधना ही बाधक बने, छूटा ज्ञान विवेक ॥
कितने दिन विरथा गये, करते वाद-विवाद ।
अवसर आया धरमका, चाख धरमका स्वाद ॥

आठौं दिन

आज हाम्रो साधनाको आठ दिन पूराभयो । अब धेरै थोरै समयमात्र बचेको छ । पूराका पूरा लाभ उठाउनको लागि सकेसम्म परिश्रम गर्नुपर्नेछ ।

परिश्रम गर्नको लागि नै त हामी आएका छौं । तपनको लागि र पुरपार्थ गर्नको लागि नै त हामी आएका हौं । साँझमा चर्चा हुन्छ त्यो मात्र वाणी-विलास र बुद्धि-विलासको विषय नबनोस् । जिज्ञासुभावले, मोक्षभावले धर्मको यस विधि र धर्मधारण गर्ने तरिकालाई ठीकसँग सम्झनको लागि नै यस धर्म-चर्चाको प्रयोग होस् । प्रमुख कुरा त धर्म धारण गर्नुमा छ । धर्म धारण गर्नको लागि अभ्यासको आवश्यकता हुन्छ, प्रयासको आवश्यकता हुन्छ । प्रयास कसरी गर्ने ? विधिलाई ठीक तरिकाले सम्झी-सम्झी प्रयास गर्ने हो भने अवश्य लाभदायक हुनेछ ।

क्रमशः

बौद्ध विश्वास-११

के.श्री धम्मामन्द
अनुवादक- प्रकाश बज्राचार्य

कार्य वा काम त विचारको केलावट मात्रै हो । राम्रो हृदयले हत्या गर्नु असम्भव छ किनकि ज्यान लिनु भनेको त घृणाले भरेको मानसिक अवस्थाको बाहिर प्रकट हुनु मात्रै हो । जसरी पानी भनेको हावा खुम्चेको मात्रै हो त्यस्तै कार्यहरू पनि विचारहरू खुम्चेका मात्रै हुन् । कार्यहरू प्रत्यक्ष देखाइएका विचारहरू मात्रै हुन् । बाहिरी कार्यको घोषणाबाट उनीहरूले आफ्नो हृदयका गोप्य कोठाहरूमा चुपचापसंग गरेका कुराहरूको मात्रै प्रचार गर्छन् । अनैतिक कार्य गर्ने कुनै व्यक्तिले यो देखाउँछ कि ऊ हानिकारक मानसिक अवस्थाहरूबाट स्वतन्त्र छैन । र साथै एक शुद्ध र उज्ज्वल चित्त भएको व्यक्ति, सबै अकुशल विचार र भावनाहरूबाट मुक्त हृदय हुने व्यक्ति अनैतिक काम गर्न असमर्थ हुन्छ ।

बौद्ध नीतिशास्त्रले नैतिक मूल्यहरूको मूर्तरूप पनि बुझेको छ । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने कार्य प्रति मानिसको प्रवृत्ति वा समाजको प्रवृत्तिको मतलब नराखिकन कार्यको कर्मफल प्रकृतिको कर्म नियम अनुसार प्राप्त हुन्छ । जस्तै कि मदिरापानको कर्म फल छ; यो खराब छ किनकि यसले आफ्नै दुःख र अरूको दुःख बढाउँछ । रक्सिबाज वा उसको समाजले रक्सिखाने बानिलाई जस्तो ठाने पनि मदिरापानको कर्मफल त रहिरहन्छ । प्रचलित विचार र प्रवृत्तिहरूले मदिरापान मूर्तरूपले खराब छ भन्ने तथ्यबाट टाढा पार्न सक्दैन । मनोवैज्ञानिक, सामाजिक र कर्मको अवस्थाबाट कुनै कामलाई नैतिक र अनैतिक बनाउँछ; यी कार्यको निर्णयगर्नेहरूको मानसिक प्रवृत्तिको मतलब छैन । यसरी नैतिक सम्बन्धको ज्ञान चिनिन्छ, तर यसले मूल्यहरूको मूर्तरूपलाई कम गर्छ भन्ने मान्दैन ।

आधुनिक धर्म

बुद्ध धर्मप्रति प्रबल छ कि यसले धर्मलाई हाँकदिने सबै किसिमका चुनौतिहरूको सामना गर्न सक्छन् ।

पुरानो र आधुनिक विचार धाराहरू दुवैप्रति बौद्ध विचार धाराको ठूलो देन छ । हेतुवाद सम्बन्धी यसले शिक्षा, यसको सापेक्षवाद, इन्द्रिय सिद्धान्तको यसको उपदेश, यसका अनुभवी सत्यहरू, नैतिकताप्रति यसको जोड, कुनै पनि अमर आत्मामा यसको अविश्वास, बाहिरी शक्तिहरूसंग यसको वेवास्ता, नचाहिंदा चलन र धार्मिक रितिथितिहरूप्रति यसको इन्कार तथा अनुभवबाट थाहापाउन यसको अपील—

यी सबैले यसलाई आधुनिकता भन्दा माथि उठाइदिन खोज्छ ।

भविष्यको विश्वका आवश्यकताहरूको पूर्ति गर्न सुहाउने योग्य धर्मका सबै आवश्यक तत्त्वहरू बुद्ध धर्ममा छन् । यो यति वैज्ञानिक, यति उचित र यति प्रगतिशील छ कि आधुनिक विश्वमा कसैले पनि आफूलाई बौद्ध भन्नुमा गर्व लाग्नेछ । साँच्चै त बुद्ध धर्म विज्ञानभन्दा बढी वैज्ञानिक छ; समाजवाद भन्दा बढी समाजवादी छ र सारा प्रगतिशील तत्त्वहरूभन्दा बढी प्रगतिशील छ ।

सबै प्रमुख धर्म संस्थापकहरूमध्ये, बुद्ध नै एकलो यस्तो हुनुहुन्छ जसले आफ्ना अनुयायीहरूको अनुसन्धान गर्ने जोशलाई उत्साहित पार्नुभयो । जसले आँखा चिम्लेर आफ्नो धर्म स्वीकार नगर्न उनीहरूलाई सल्लाह दिनुभयो । अतः यो भन्नु अत्युक्ति नहोला कि बुद्ध धर्म नै यस्तो धर्म हो जसलाई आधुनिक भन्न सकिन्छ ।

बुद्ध धर्म व्यवहारिक जीवनलाई पूर्णरूपले विस्तृत गरिएको एक योजना हो र भित्रै आत्म उन्नति गराउने राम्रैसंग विचार गरिएको एक व्यवस्था हो । साँच्चै त यो भन्दा बढी छ बुद्ध धर्म, यो शिक्षाको एक वैज्ञानिक प्रणाली हो । जस्तोसुकै संकटमा पनि हाम्रो मनको आनन्दलाई सुधार्न र भविष्यमा हाम्रो लागि पर्खिराखेको जस्तोसुकै परिवर्तनहरूसंग पनि शान्तपूर्वक सामना गर्न मद्दत गर्न यो धर्म सबभन्दा अधिक समर्थ छ ।

के इन्द्रिय सुखविना जीवन बिताउन सकिन्छ ? के नित्यतामा विश्वास नगरिकनै मान्छे नैतिक बन्नसक्छ ? दैविय शक्तिको आश्रय नलिइकन के मान्छे पवित्रता तिर अग्रसर हुनसक्छ ? सक्छ — यो हो, बुद्ध धर्मको उत्तर । यी कुराहरूलाई ज्ञान र मनको शुद्धताले प्राप्त गर्न सकिन्छ । ज्ञान नै माथि चढ्ने बाटोको साँचो हो । शुद्धता त्यो हो जसले जीवनमा स्थिरता र शान्ति ल्याउँछ र जसले मान्छेलाई भौतिक संसारका आँधीहरू अटल तुल्याइदिन्छ ।

बुद्ध धर्म साँच्चै नै आजको वैज्ञानिक युगलाई सुहाउने धर्म हो प्रकृतिबाट निस्केको, विज्ञानबाट निस्केको, इतिहासबाट निस्केको, मानवीय अनुभवबाट निस्केको, ब्रह्माण्डका सबै ठाउँबाट निस्केको प्रकाश बुद्धका उत्तम शिक्षाद्वारा चम्केको छ ।

क्रमशः

धम्मपद – २४६

प्रज्ञ रीना तुलाधर (बनिया)

‘परियत्ति सद्वम्म कोविद’

सब्बा भिभू सब्ब विदू हमस्मि
सब्बेसु धम्मेषु अनूपलित्तो
सब्बञ्जहो तण्हक्खये विमुत्तो
सयं अभिञ्जाय कमुद्दिसेय्यं

अर्थ—

मैले सबैलाई जितीसकें, मैले सबै कुरा जानीसकें, मेरो चित्त कुनै कुरामा पनि आशक्त हुने छैन, सर्व त्यागी भईसकें, तृष्णाक्षय गरी सकें, विमुक्त भई सकें, स्वयं ज्ञान बोध भएको हुँ, कसलाई मैले गुरु भनी मान्ने ?”

घटना—

उपरोक्त गाथा भगवान बुद्धले बाटोमा हिँड्दा भेटेका उपक आजीवकको कारणमा भन्नु भएको थियो ।

यो तबको घटना थियो जब तथागतले स्वयं बोधिज्ञान प्राप्त गरीसक्नु भएपछि सात सप्ताह सम्म बोधिज्ञानको अनुभव गर्नु भयो । त्यसपछि वाराणसी नगर तिर जानु भयो । वाराणसी नगरतिर आफ्ना पुराना शिष्य पञ्च भद्र वर्गीयहरू कोण्डञ्ज, भद्विय, वप्प, महानाम र अस्सजितलाई धर्म चक्र प्रवर्तन देशना गर्ने उद्देश्यले भगवान बुद्ध वाराणसीतिरको बाटोमा हिँडिराख्नु भएको थियो ।

बाटोमा उपक नामको एउटा आजीवकले तथागतलाई देखेपछि उहाँको तेज रश्मी भएको व्यक्तित्व देखेर ज्यादै प्रभावित भएर सोधेछ— “तपाईं अत्यन्त प्रसन्न देखिनु हुन्छ । तपाईंको इन्द्रिय परिशुद्ध रहेछ । तपाईंको शरीरको वर्ण पनि गोरो तेजिलो छ । अति राम्रो छ । तपाईं को हो ?” तपाईं कसकहाँ प्रव्रजित हुनु भएको हो ? कसको धर्म तपाईंलाई मन पर्छ ?”

उपक आजीवकको यी प्रश्नहरूको उत्तर दिएर तथागतले भन्नुभयो— मेरो कोही उपाध्याय वा आचार्य छैन । अनि भगवान बुद्धले उपरोक्त गाथा वाचन गर्नु भयो ।

तथागतको कुरा सुनी उपक आजीवकले न प्रशंसा गरे, न निन्दा गरे, दुई चार चोटी टाउको मात्र हल्लाई आफ्नो बाटो लागे । ❖

यो पनि जान्नुपर्ने कुरा हो ...

जति टाढा उति माया

जीवनको सुरुआत जन्मसँगै हुन्छ । हामीले यस धर्तीमा पाइला राखेको दिनदेखि नै हामी जीवनको रहस्यलाई खोतल्न सुरु गर्छौं । आमाको कोखबाट सुनौला संसारमा जन्म लिएपछि आफ्नो जीवनको यात्रा सुरु हुन्छ । जन्म लिएपछि कर्म त हामी सबैले गर्नुपर्छ । किनकि हामी सबै ले मानव जातिको अस्तित्वलाई विर्सनु हुँदैन । आफ्नो कर्मथलो बोकेको ठाउँ, जहाँ हामीले जीवनका सुखदुःखका क्षण बिताउँछौं, त्यही नै हो हाम्रो परिवार । वास्तवमा भन्नुपर्दा परिवार समाजको एउटा अभिन्न तत्त्व हो ।

म एक मध्यमवर्गीय परिवारको सदस्य हुँ । मेरो परिवारमा हामी तीनजना सदस्य छौं । मेरो बुबा, आमा र म । मेरो परिवारमा सबै सदस्यबीच अटुट माया छ । बुबा र आमाको त्यो मिलनसार भावनाले मेरो परिवार खुसी छ । मेरो बुबा कार्यालयमा कार्यरत हुनुहुन्छ भने आमा अस्पतालमा सेविका हुनुहुन्छ । मलाई थाहा छ, मेरा बुबाआमाले आफ्नो दुःख मसामु कहिल्यै देखाउनुहुन्न । तर, उहाँहरूको अनुहार र आँखाले सबै कुरा बताउँछ । आज म मेरो परिवारबाट टाढिएको छु । भनिन्छ, ‘जति टाढा भयो मायाचाहिँ त्यति नै गाढा हुन्छ रे ।’ वास्तवमा यो कुरा साँचो रहेछ । आज म आफ्नो परिवारबाट टाढा भएर होला, मलाई यसको महसुस भएको छ । राम्रो शिक्षादीक्षाको लागि उहाँहरूले मलाई यो सहरमा पढ्न पठाउनुभएको छ । अतीतका दिनहरू बिर्सन त कहिले सकिन्छ र ? म टाढा भए पनि परिवारको त्यो मायाले गर्दा मैले आज परिवारको महत्त्वलाई गहिरिएर बुझेको छु । आफू पीडामा बाँचेर पनि मलाई खुसी प्रदान गर्ने मेरो परिवारलाई म कसरी बिर्सन सक्छु र ? यहाँसम्म आइपुग्न मैले धेरै कठिनाइको सामना गर्ने । तर, ती कठिनाइमा रमेर जीवनपथका काँडा पन्छ्याउँदै अघि बढ्न मलाई मेरो परिवारले सिकायो । कहिलेकाहीं फोनमा कुरा गर्दा आमा भन्नुहुन्छ, ‘घर त शून्य भएको छ ।’ म एकलो छोरो भएर होला, उहाँले चिन्ता गर्ने । उहाँहरूको दुःखलाई बुझेर मैले कडा परिश्रम गरिरहेको छु । परिश्रमको फल मीठो हुन्छ । म मेरो परिवारमा सुनौलो बिहानीका किरणजस्तै खुसीका किरण छर्नेछु ।

अञ्जन पौडेल

साभार- ‘अन्नपूर्ण पोष्ट’, शुक्रवार २५ कार्तिक २०६८

ईर्ष्या

भिक्षु अश्वघोष

ईर्ष्या धेरै खराब बानी हो भनी थाहा नपाउने मानिस कोही छैन होला । तैपनि बच्चा देखि बुढापाकासम्म ईर्ष्यालाई पालिरहने मानिस हरेक क्षेत्रमा भेटिने गरिन्छ । समाजको हरेक कुनामा ईर्ष्यालु व्यक्तिहरू भेटिन्छन् । अरू त के कुरा धार्मिक समाजमा समेत इर्ष्याले ठाउँ ओगटेको पाइन्छ । कहिँ-कहिँ त गृहस्थीहरूसंग भन्दा त्यागी व्यक्तिहरूसंग बढी इर्ष्यालु बानीले सताएको देखिन्छ । ध्यान भावनाको कमजोरी चिन्ह हो यो । अज्ञानता र बेहोशीपनाको लक्षण हो यो । अशिक्षितपनाको फल पनि हो ।

अहिले मात्र होइन बुद्धकालिन समयमा पनि ईर्ष्याले मानिसहरूको मन कति दूषित पारेको रहेछ भन्ने कुरा जान्नको लागि त्यसबेलाको घटना प्रस्तुत गर्न गइरहेको छु—

सिद्धार्थकुमारको छोरो राहुलकुमार वाल्यकालमा नै भिक्षु हुन पुगे । राहुलकुमार ज्ञानी, अनुशासित र शिक्षित वालक थियो । आफूले गर्नुपर्ने काम खूब ध्यान पुऱ्याई आफ्नो कर्तव्य सम्झी तुरुन्त गर्ने बानी थियो उनको । भगवान् बुद्ध वस्नुहुने स्थान गन्धकुटीमा विहानै बासी फूलहरू सफागरी बढार्ने, सफासुगधर गर्ने कार्यको जिम्मा राहुलको थियो । राहुलले आफ्नो यी कर्तव्यहरू इमान्दारीताकासाथ निभाइरहेका थिए । त्यसैले उनलाई कुनै खोट लगाउने मौका थिएन । त्यसैले उनी प्रशंसाकापात्र बनेका थिए । राहुललाई प्रशंसा गरेको देखी राहुलका दमथरका अन्य प्रब्रजित भिक्षुहरूको मनमा ईर्ष्याको आगो बल्न थालेको थियो । उनीहरू अल्छी मात्र होइन विसिद्धी घमण्डी र मानसम्मान पाउन पल्केका थिए ।

भगवान् बुद्धले समय-समयमा उनीहरूलाई यसरी अर्ती-उपदेश दिने गर्नुहुन्थ्यो— “तिमीहरू चुपचाप बसी अल्छी भई राष्ट्रपिण्ड खाइरहेका छौ । जनताको रगत पसिनाको कमाईरूपी खाना पचाउन सजिलो छैन । तिमीहरू राहुल जस्तै ज्ञानी बन्न सिक । अल्छी नभई ठीक समयमा आफ्नो कर्तव्य पालन गर्न सिक ।”

भगवान् बुद्धले दिनुभएको यस उपदेशलाई पहेंलो लुगा लगाई बसेका ती भिक्षुहरूलाई निको लागेन । त्यसैले उनीहरूले प्रतिक्रिया जनाउन थाले—

“भगवान् बुद्धले पनि न्याय विनाको कुरा गर्नुहुंदोरहेछ । सधैं आफ्नो छोरो राहुलको मात्र गुणगानगरी पक्षपाती बन्नुहुंदो रहेछ ।”

मिथ्यादृष्टि अर्थात् असमझदारी भनेको यही हो । उनीहरूले सोचनथाले—

“यो राहुलले गर्दा हामीले बुद्ध जस्तो महान व्यक्तिको गाली खान परिरहेको छ । जसरी भएपनि बुद्धको दृष्टिबाट राहुललाई टाढा राख्न पऱ्यो ।” यही चिन्तनामा ग्रस्त रहे उनीहरू । ईर्ष्याले पोलेको मन छुटपटियो उनीहरूको । ईर्ष्याले जलेको मनमा शान्तिले ठाउँ लिन सकेन । सधैं राहुलको खुट्टा तान्ने मात्र सोचाई थियो उनीहरूको । निहँमात्र खोजनथाले उनीहरूले । तर राहुलको राम्रो चरित्रले गर्दा उनले गाली खानुको बदला सबैले मानसम्मान राखी प्रशंसा मात्र गर्नथाले । त्यसैले प्रतिद्वन्दीहरूको मनमा ईर्ष्यारूपी आगोमा घिऊ खन्याए जस्तै झन्झन् ईर्ष्याको आगो दन्किन थालियो ।

एकदिनको कुरो, राहुलले विहानै उठेर गन्धकुटीमा र अन्य बैठकमा कुचो लगाउने काम सकाई एकछिन आराम लिन गए । यही मौका छोपी ईर्ष्यालु साथीहरूले बाहिरबाट धूलोको पोको ल्याई राहुलले कुचो लगाई सफा गरिसकेको ठाउँमा धूलोछरी फोहर पारिदिए । त्यसपछि भगवान बुद्ध समक्ष गई यसरी चुकली लगाउन थाले—

“भन्ते ! तपाईंले सधैं राहुलको मात्र गुणगान गर्नुहुन्छ, अल्छीछैन, उसले जस्तो सफा सुगधर गर्न सिक आदि आदि भनी । तर आज खोई त उ अहिलेसम्म पनि सुतिरहेको छ । सबै ठाउँमा धुलै धुलो छरिएर रहेको छ ।”

भगवान बुद्धले सबै कुरो बुझे तापनि नबुझे जस्तो गर्नुभई राहुललाई बोलाउन पठाउनुभयो । राहुल बुद्धसमक्ष हाजिर भई वन्दना गरी एक ठाउँमा बसे । भगवान् बुद्धले राहुललाई सोध्नुभयो— “राहुल ! आज तिमीलाई के भयो ? कपाल दुखेर यतिबेलासम्म सुतिरहेको ? अहिलेसम्म बढारे को पनि छैन रे किन ?

राहुलले परिस्थितिलाई बुझी भगवान् बुद्धले प्रश्न गर्नुभएको विषयलाई आनाकानी केही गरेनन् । आफूले पहिला बढारीसकेको ठाउँमा धूलो फालिराखेको विषयलाई उठाई विरोध पनि गरेन । ईर्ष्यालुहरूको काम र उनीहरूको चुकलीले यो परिस्थितिलाई उब्जाएको हो भन्ने कुरालाई बुझी यस घटनालाई लम्बाउन नदिईकन चुपचाप कुचो लिएर आज बढार्न बिसै होला भन्दै फेरि फोहर बढारी फाल्न लग्यो । ❖

परियत्ति परिक्षार्थीहरूको व्यथा कस्तो ?

वर्तमान समयमा धेरै परियत्ति परिक्षार्थीहरूबाट “किताब किन्न पाँड्रै-पाँड्रै के गर्नु ? भन्ने इत्यादी जस्ता थुप्रै प्रकारको गुनासोहरू सुन्ने गरेको पाइन्छ। तिनीहरूमध्ये म पनि एक पर्छु। मलाई पनि यो कताकता होकी जस्तो लाग्छ नेपाली भाषा मात्र जान्नेलाई नेवारी भाषा बुझ्न नसक्ने र नेवारी भाषामात्र स्पष्ट बुझ्न र पढ्न सक्नेलाई नेपाली भाषा जान्न गाह्रो यो पनि बौद्ध शिक्षा अध्ययन गर्नको लागि प्रमुख समस्या बन्न गएको छ। कहिल्यै पनि कसैको आलोचना, दोषारोपण इत्यादी बारे चियो चर्चा गर्नु भन्ने हाम्रो चित्तमल को क्षय कहिल्यै हुँदैन चाहे त्यो पण्डित नै किन नहोस् भन्ने जस्ता थुप्रै किसिमका बहिर्मुखी तथा अन्तरमुखी ज्ञान हामीले तथागतको व्यवहारवादी शिक्षाबाट प्रेरणा लिन सक्छौं। तसर्थ माथिको विषयमा मैले केही शब्दको व्याख्यान गर्ने तर कसैलाई पनि दोषारोपण गर्ने हेतुले होइन। बौद्ध धर्ममा मन लगाउन खोज्ने, वहाँले बताउनु भएका शिक्षाको बारेमा अध्ययन, जान्ने सिक्ने इच्छा भएका म जस्तै कति विभिन्न थरी जात भएका मानिसहरूलाई भविष्यमा कुनै समस्या आइनपरोस् भन्ने मेरो कामना मात्र हो। यसलाई अन्य पाठक वर्गहरूले अन्यथा नसोचिदिनु होला भनी विनम्र अनुरोध गर्दछु। परियत्ति कक्षा १, २, ३, ४, ५, ६ का किताबहरू त सुखः दुःख किनेर, खोजेर अध्ययन गर्न सकिन्छ। यी सबै नेपाली भाषामा उपलब्ध भई प्राप्त गर्न सक्नु यो त एकदम गौरव र प्रसन्नताको विषय हो। पूजनीय भिक्षु ज्ञानपूर्णकज्यूद्वारा तथागतका एकदमै महत्वपूर्ण, गम्भीर, दुर्लभ र विशेष प्रकारको तथागतका धर्महरू नेपालीमा अनुवाद तथा प्रकाशित मात्र नभएका होइनन्। जति पनि बौद्ध पुस्तकहरू वहाँले नेपाली भाषामा अनुवाद गर्नुभयो यस्ता वहाँका कार्यहरूलाई एकदमै प्रशंसनीय, माननीय र गौरव मान्नुपर्छ। श्रद्धेय धम्मवती गुरुमाँ, भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षु कुमारकाश्यम महास्थविर, भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर आदी वहाँहरूको जस्तै जोश जाँगर हामी जस्ता अन्य त्यागीहरूमा पनि भैदिएको भए मानौं भविष्यमा बौद्धधर्मको उन्नति र विकासमा कति टेवा पुग्थ्यो होला जस्तो मलाई लाग्छ। मेरो आफ्नै व्यक्तिगत पिडा

के हो भन्ने भगवान बुद्धका थुप्रै बौद्ध पुस्तकहरू अध्ययन नगर्ने होइन गर्नु तर पढेको कुरा एकैछिन्नामा बिर्सन्छु त्यति मात्रै कहाँ हो र बौद्ध विद्वानहरूले तथागतका धर्मोपदे शहरूलाई संकलन, संशोधन, सम्पादन गरी जतिपनि पुस्तकहरू नेपाली भाषामा प्रकाशित हुन्छन् तर पनि ती पुस्तकहरू चारैतिर भौतारिदै किन्न खोज्दा पनि किन्न पाउँदैनन् त्यो अवस्थामा कताकता मन खल्लो र चित्त दुखे जस्तो अनुभव हुन्छ। वर्तमान समयमा पनि नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा अर्न्तगतका किताबहरू परिक्षार्थी अथवा पाठक वर्गहरूले क्रमबद्ध र समष्टिगत रूपमा किनेर पढ्न पाएका छैनन् यो सबै कमिकमजोरी हाम्रो हो यसमा कसैको दोष छैन, त्यहि भएर होला कहिलेकाही साह्रै दुःख लाग्छ। परियत्ति कक्षा सातको पालिभाषा अवतरण किताब त पाइयो तर त्यहाँ भाषाको समस्या, त्यस्तै परियत्ति शिक्षा अर्न्तगत पर्ने किताबहरू जस्तै सत्य तत्व एक चिन्तन, दश पारमिता, न्हूगु परित्राण निश्रय, बहुजन हिताय, बहुजन सुखाय, धम्मपदइकथा, दश संयोजन, विमानवत्थु, महामङ्गल, बौद्ध दर्शनया विकाश, नेपालय बुद्धधर्म, विश्वय बुद्धधर्म, पालिपाठ सिक्खावली, नेपालका बौद्ध जनजाती, मञ्जिमनिकाय, संयुक्त निकाय, बुद्धकालीन महिलाहरू भिक्षु अमृतानन्द, बुद्धवंश, बोधिपक्खिय दीपनी, पालिपाठ मञ्जरी, कपिलवस्तु, बौद्ध दर्शनको परिचय, हाल यस्ता किताबहरू एकदमै अभाव र दुर्लभ भएका छन्। थाहा छैन यस्तै गति हुँदो होत आउँदा दिनहरूमा बुद्ध शासन को अवस्था कस्तो हुन्छ ? भन्न सकिन्न पूज्य भन्ते महाशी सयादोको “महास्मृतिप्रस्थान सूत्र, पालि शब्दार्थ व अभिप्राय” वि.स. २०४६ सालमा नेवारी भाषामा, श्रद्धेय भिक्षु ज्ञानपूर्णक ज्यूद्वारा प्रकाशित भएको यो पुस्तक सारै मिठो, गम्भीर, ज्ञानमूलक भएको हुनाले यसलाई अन्य बौद्ध विद्वानले नेपाली भाषामा रूपान्तर गरी प्रकाश गरि दिनु भए कति महापुण्य कार्य हुन सक्थ्यो होला।

धन्यवाद !

‘चिरंतिद्वु बुद्ध शासन’

कल्याण मित्र
मणिवती

वैराग धर्म श्रेष्ठ

पूर्णमान महर्जन

सिद्धार्थ गौतम २९ वर्षको उमेरमा राजदरबारको सुख, सयल र बिलासिताको जीवनबाट विरक्तिएर गृहत्याग गर्नु भयो । अनित्य अस्थिर कामरागको सुखमा भुल्नु ठीक होइन भनी उहाँले ऐश, आराम र ऐश्वर्यपूर्ण राजकीय जीवनलाई दुःखको सागर देख्नुभयो । गृहत्याग पूर्व उद्यानको भ्रमणको क्रममा एकदिन बृद्ध मानिस हातले लठ्ठी टेक्दै थरथर काँदै हिडिरहेको दृश्य उहाँको आँखामा पच्यो । केश सबै फुलेर सेताम्य भइसकेको, घुँडाले च्युँडो छोडिएला जस्तो, दाँत जम्मै भरिसकेको त्यस बृद्धलाई देखेपछि राजकुमारको हृदयमा धेरैकाल देखि सृजित वैराग रूपीज्ञानको धाराको मूल फुट्यो । अर्को एकदिन सारथी छन्दक सहित रथमा बसेर हिँडनु भयो । एकजना रोगले पिडित सडकको बीचमा छटपटाइरहेको दृश्य उनको आँखामा पच्यो । यसैगरी अर्कोदिन दाहसंस्कारको लागि लैजाँदै गरेको शवमा उनको दृष्टि गयो । जरा, व्याधि र मृत्युका उक्त दुखान्त घटनाहरूले गर्दा सिद्धार्थले जीवनलाई अफ समीपबाट हेर्न आरम्भ गरे । हर रातदिन संसारको दुःख दुर गर्ने चिन्तामा केन्द्रित रहन थाले ।

एकदिन सिद्धार्थले काषाय-वस्त्र धारण गरेको अति शान्त स्वभावको एकजना भिक्षुलाई देख्नुभयो । सबै प्राणीमा समानरूपले मैत्री भाव राखी संसार दुःखको सागर हो भन्ने जानी मोक्ष प्राप्तिको लागि सबै मायाजाल छोडेर प्रव्रजित भएको भन्ने रहस्य बुझ्नु भएपछि सिद्धार्थले सम्पूर्ण जगत प्राणीको उद्धारको लागि राज्यको सुखभोग छोडेर महाभिनिष्क्रमणको निश्चय गर्नुभयो र छोरा राहुलको जन्मको खबरलाई राहुको संज्ञा दिएर राजदरबारको भौतिक सुख सबैलाई तिलाञ्जली दिई आषाढ पूर्णिमाको दिन मध्यरातमा गृहत्याग गर्नुभयो । ६ वर्षको दुश्कर चर्यापछि बुद्धगयामा ३५ वर्षको उमेरमा बुद्ध हुनुभयो । शायद संसार दुःखको चक्र हो भन्ने कुरामा विरक्तिएर वैराग धर्म नअपनाएको भए, नैष्कम्य पारमिता पुरा नगर्नु भएको भए उहाँले ज्ञानको दरिद्रता र दुःखबाट मुक्ति दिने मार्ग पहिल्याउने थिएन, बोधिज्ञान प्राप्त गर्ने थिएन र बुद्ध हुने थिएन होला ।

संसार अनित्य र अस्थिर छ । संसारमा उत्पति

भएजति कुराको विनाश अवश्यम्भावी छ । मानिस लगायत सबै प्राणीको मृत्यु निश्चित छ । यसरी मानिसले जबसम्म अनित्य स्वभाव र सच्चाईलाई प्रज्ञा चक्षुले देख्न सक्दैन, तबसम्म लोभ, मोह र तृष्णामा भुलिरहेको हुन्छ । त्यसैले धम्मपदमा भनिएको छ—

“सब्बे संडखारा अनिच्चाति, यदा पञ्जाय पस्सति ।

अथ निब्बिन्दति दुक्खे एस मग्गो विसुद्धिया ॥”

अर्थात् सबै संस्कार अनित्य हो भनी जब प्रजायुक्त हुन्छ, तब त्यस सांसारिक दुःख उपर वैराग जागदछ यही विसुद्धि मार्ग हो ।

चतुरार्य सत्यमा पहिलो सत्य हो, दुःख सत्य । भगवान बुद्धका अनुसार जन्म हुनु दुःख हो, जन्मेर बुद्धबुद्धा हुनु दुःख हो, रोगी हुनु दुःख हो, मरण हुनु दुःख हो, प्रियसँग विछोड हुनु दुःख हो, अप्रियसँगको संयोग दुःख हो, इच्छाएको पुरा नहुनु दुःख हो र संक्षेपमा पञ्चस्कन्धरूपी शरीर धारण गर्नु दुःख हो । सुख भन्ने गरेका सारा लौकिक सुख भित्र दुःखको वीऊ रहेको हुन्छ । यसैले सबै संस्कार दुःख हो भनी जब प्रजायुक्त हुन्छ, तब त्यस दुःख उपर वैराग जागदछ, यही विसुद्धि मार्ग हो ।

बुद्ध धर्मको अर्को स्तम्भशीला हो, अनात्म । अनित्य र दुःखले भरिएको जीवनमा कुनै पनि कुरामा, म, मेरो भन्न योग्य छैन । रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञान सबै अनात्म हुन् । अतित, अनागत र वर्तमानको जम्मै कुरा न मेरो हो, न म हुँ, न मेरो आत्मा हो भन्ने कुराको वास्तविकता बुझ्नु आवश्यक छ । धम्मपदमा उल्लेख गरिएको छ—

“पुत्ता मत्थि धनमत्थि, इति बालो विहञ्जति ।

अत्ताहि अत्तनो नत्थि, कुतो पुत्ता कुतो धनं ॥”

अर्थात् छोरा छ, धन छ भनी अज्ञानीहरू चिन्तित हुन्छन्, आफ्नो देह नै आफूले भने जस्तो हुन्न भने छोरा भएर के गर्नु, धन भएर के गर्नु ? त्यसैले प्रज्ञा चक्षुले हेयो भने सारा धर्म अनात्म छ भन्ने कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

आशक्ति या तृष्णा दुःखको मूल कारण हो । चिलाउने खटिरा हो । चिलाउने खटिरालाई चिलाउदै जाँदा आनन्द प्राप्ति सँगै घाउ बढाउने कार्य हुन्छ । प्रायः मानिस

भौतिक सुख भोग र यही घाउ बढाउने आनन्दप्राप्तिमा नतमस्तक रहन्छन् । यसक्रम सँगसँगै क्षणक्षणमा कर्म र संस्कार बनाइरहेका हुन्छन् । जन्ममरण वा भवचक्रलाई, अनन्त जीवनलाई आत्मसाथ गरिरहेका हुन्छन् । आशक्ति र तृष्णालाई निर्मूल नपारी दुःखको भवसागरबाट छुटकारा पाउन सकिदैन । दुःखबाट मुक्ति पाउनको लागि आशक्ति रहित वैराग धर्म अपनाउनु बाहेकको विकल्प छैन । अनित्य, दुःख र अनात्ममा प्रज्ञायुक्त व्यक्ति रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञानमा विरक्त हुन्छ । विरक्त भएको वस्तुलाई त्यागी दिन्छ र विमुक्त हुन्छ । विशेष गरेर पटिपदा ज्ञानदस्सन् विसुद्धि विपश्यना अन्तर्गत भयदृ ज्ञानको चरणमा संसारमा सबैकुराहरू भरोसा लिन नसक्ने प्रकृतिका छन् भन्ने कुरा स्वानुभव भइ मनमा एक प्रकार को विरक्तियुक्त अनासक्त वैराग भावना जागदछ । यो ज्ञान प्राप्तिको विसुद्धि मार्ग हो, श्रेष्ठ मार्ग हो र निर्वाण मार्ग हो । त्यसैले धम्मपदमा भनिएको छ—

“मगगानद्विज्जिको सेट्ठो, सच्चानं चतुरो पदा ।

विरागो सेट्ठो धम्मनं, द्विपदानञ्च चक्खुमा ॥”

अर्थात् मार्गमध्ये आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग श्रेष्ठ हो, सत्यमध्ये चतुरार्य सत्य श्रेष्ठ हो, धर्ममध्ये वैराग धर्म श्रेष्ठ हो र सत्व प्राणीमध्ये चक्षुवान बुद्ध श्रेष्ठ हो । ❖

सामूहिक प्रव्रज्या योजनाको सूचना

थाइलैण्डका परमपूज्य संघराज सोमदेत् फ्रा माणसंवरको संरक्षणमा रहेको सामूहिक प्रव्रज्या योजना अन्तरगत यस वर्ष पनि सामूहिक प्रव्रज्या कार्यक्रम संचालन हुने भएकोले इच्छुक कुलपुत्रहरूलाई प्रव्रज्या हुनको लागि आह्वान गरिएको छ । उच्च शिक्षा अध्ययनार्थ थाइलैण्ड पठाउने योजना पनि रहेको छ ।

सम्पर्क ठेगाना :

मुनि विहार, इनाचो टोल, वडा नं ६

भक्तपुर नगरपालिका, भक्तपुर

फोन : ६६९६४६४

प्रव्रज्या गरिने मिति: ५ डिसेम्बर २०१२

५ जनवरी २०१२

५ फेब्रुअरी २०१२

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

क्र.सं. ७००

तारादेवी श्रेष्ठ

ठमेल, भगवती मार्ग-९७

रु. १०२०/-

क्र.सं. ७०१

राजन श्रेष्ठ

भाटभटेनी, काठमाडौं

रु. १०००/-

धर्मकीर्ति (विहार) बुद्धपूजा र धर्मप्रेम

मिति	बुद्धपूजा	धर्मदेशना
२०६८ कार्तिक १७ गते	पञ्जावती गुरुमां	पञ्जावती गुरुमां
२०६८ कार्तिक २४ गते	चमेली गुरुमां	चमेली गुरुमां
२०६८ मंसिर १ गते	चमेली गुरुमां	चमेली गुरुमां
२०६८ मंसिर २ गते	दानवती गुरुमां	दानवती गुरुमां
२०६८ मंसिर ३० गते	केशावती गुरुमां	केशावती गुरुमां

आफ्नो अनुभव

शान्तिवती गुरुमां, वुटवल

हाम्रो जीवन छ यो अनित्य

भोग विलासमा रमाउने

खुसीको उमंगमा बाँच्न चाहने

यो सवैमा इच्छा कामना ॥१॥

जीवनको महत्व थाहा नभइ

मलाई पनि हुने गर्छ यस्तै

तब भल्लक याद गर्थे मैले

अनि होशमा गल्ती महसुस गर्थे ॥२॥

यो अमूल्य जीवनलाई मैले

खेल्वाड सम्झी रहन्थे

जीवनको उकाली ओरालीमा

वल्ल थाहा भो मनुष्य चोला ॥३॥

किन होला आफैलाई थाहा छैन

मन भित्रको मैले उपाय हटाउन

चित्त स्वच्छ र शुद्ध बनाइ रहन

जीवन सार्थक बनाउने गर्नेछु प्रण ॥४॥

सानो सूत्रले ठूलो काम गर्छ

नरेन्द्रनाथ भट्टराई

सदुपयोग गर्न जान्यो भने, विश्लेषण गरेर हेर्नो भने, राम्ररी विचार गर्नु भने हर कणमा विशालता पाउन सकिन्छ। एक थोपा पानीको विश्लेषण गर्ने हो भने सारा महासागरको बोध हुन्छ। सूत्रलाई मन्थन गर्नुपर्दछ, सूत्रमा डुब्नुपर्छ, सूत्रको प्रयोगविधि बुझ्नुपर्छ। जीवनमुक्त हुने, भवसागर पार गर्ने तथा बोधको दियो बाल्ने परम तत्त्व यसैमा छ।

एकपटक कुनै देशका राजाले आफ्नो प्रधानमन्त्री संग रिसाएर उनलाई कैद गरेछन्। प्रधानमन्त्रीलाई बन्द गरिएको जेल राजधानीबाट धेरै पर बनेको एउटा साततले अग्लो धरहरा थियो। त्यसमा सबभन्दा माथि वरिपरि बारदली थियो। त्यो धरहराको तल फलामको मजबुत ढोका बाहिरबाट मजबुत तालाहरूले बन्द थिए। पहरेदारको आवश्यकता नै नपर्ने। ढोका खोल्न वा फोड्न असम्भव थियो। साततला माथिबाट हामफाल्न पनि असम्भव थियो। प्रधान मन्त्रीको श्रीमतीले एकजना महात्माकहाँ गएर यथार्थ कुरा निवेदन गर्दै २,४, दिन भित्र त्यहाँबाट उम्काउन सकिएन भने त मेरो पति भोकै मर्ने भए भनी विन्ती गरिन्। महात्माले “हडबडाउनु पर्दैन आज साँझमा नै तिम्रो पतिलाई त्यहाँबाट छुटाइदिउँला, अहिले तिम्री जाऊ र रेशमको मसिनो धागो (रेसा) अनि त्यो भन्दा अलि मोटो धागो, अझ मोटा धागो, अनि अर्को मोटो बलियो डोरी ५०,५० मिटर लिएर आउ: म

(१) प्रारब्ध भन्दा पुरुषार्थको बल ठूलो हुन। पुरुषार्थले भविष्यको लागि सुन्दर प्रारब्ध निर्माण गर्नुको साथै तोकिएको प्रारब्ध भोगको क्षेत्रलाई पनि कम गराइदिन्छ।

(२) मनुष्यका चार पुरुषार्थ छन्, धर्म, कर्म अर्थ र मोक्ष। यी चार पुरुषार्थ पूरा गर्ने काममा शरीर एकमात्र साधन छ। तसर्थ सर्वप्रथम हामीले शरीरलाई स्वस्थ र निरोगी राख्नु पर्दछ।

(३) संसारको दोष देखाउने मानिस सदा बन्धनमा पर्दछ। आफूमा रहेको दोष देख्ने मानिस मोक्ष मार्गमा लाग्दछ।

साभार- परमात्माको दर्शन
(चिन्तन द्वारा)

तरीका बताइदिउँला” भन्नुभयो। मन्त्राणीले त्यसै गरिन्। त्यसपछि महात्माले वगैँचामा घुमेर एउटा कीरा (जंगली ठूलो खालको माहुरी) समाएर त्यसको टाउको अगाडिको दुईवटा सिङ्गजस्ता भागको टुप्पोमा मह लगाएर त्यसको पछिल्लो खुट्टामा त्यो रेशमको रेसा अल्झाएर त्यो धरहराको भित्तामा छोडिदिनुभयो। त्यो माहुरी महको गन्धले गर्दा, “मेरो अगाडि मह छ” भन्दै अघि बढ्न थाल्यो। बढ्दा बढ्दै त्यो माथि टुप्पामा पुग्यो। त्यसको खुट्टामा अल्झेको रेशमको धागो पनि माथि पुग्यो। प्रधानमन्त्रीले त्यो रेशमको धागो लिएर ताने। तल रेशमको छेऊको मोटो धागो र मोटो धागोले मजबुत डोरी गाँसिएको हुँदा मोटो डोरी मन्त्रीका हातमा पयो। त्यसै डोरीको सहायताले कारागारबाट

मुक्त भएर भाग्न सफल भए।

एउटा सानो सूत्रबाट पनि यदि त्यसको रहस्य (सामर्थ्य) बुझ्न सक्यौं भने दुःख र चिन्तारूपी बन्धनबाट युक्त हुन सकिंदो रहेछ भन्ने कुरा बुझ्नु पर्दछ।

साभार- परमात्माको दर्शन (चिन्तन द्वारा)

“पण्डित (सज्जन) हरू जसलाई सधैं याद गरिरहन्छन्, प्रशंसा गरिरहन्छन् त्यस्ता निर्दोष, बुद्धिमान, प्रज्ञावान र विशुद्ध व्यक्तिलाई ब्रह्म आदि देवताहरूको पनि प्रशंसा गरिरहन्छन्।”

“पालुवा लता बढेझैं प्रमादी व्यक्तिको तृष्णा झन् झन् बढ्दैजान्छ तथा फल फूलको लागि उफ्रेर जङ्गलमा हिँड्ने बाँदर जस्तै प्रमादी व्यक्ति पनि कहिल्यै शान्तसंग बस्दैन।”

मेरो ध्यान अनुभव

शुभरत्न शाक्य

नमस्ते ! म शुभरत्न । आशा गर्छु मेरो अनुभव पढ्नुभएर शान्ति र खुशीलाई अब बढाउनु हुन्छ । मैले ध्यान बस्न थालेका दिनहरू वाट शुरू गरौं । ८ वर्ष अगाडि, जब मैले भरखर भरखर ध्यान भावनाको अभ्यास गर्न शुरू गरे, ती दिनहरूमा आफ्नो उन्नति प्रति निरूत्साहि हुने र दुःखी हुने गर्दथे । केही अभ्यास दरिलो हुँदा मन शान्त हुन्थ्यो, फेरि मन कता हो कता बहकिन्थ्यो । डर, त्रास, समस्या, अप्थ्यारो धेरै हुन्थ्यो । म आफ्नो मनलाई बसमा राख्न संघर्ष गर्थे तर बसमा आउन अगाडि कल्पनाको सागर ओर्लिएर आउँथ्यो, सपनाको महल र भावनाको तरङ्गले ध्यानलाई छुटाछुल्ल पार्थ्यो । जब यी कुराहरू चालपाउँथे म आफू आफै प्रति हारेको महसुस गर्थे र निरूत्साहित हुन्थे । म अनुभव गर्थे म कुनै कैदी हो, वा कुनै डर त्रासको अटुट चक्रव्युहमा जहाँबाट मुक्त हुन सकिएला । त्यसबेला गुरुहरूबाट निर्देशन र अरूहरूको अनुभव पनि शुरू शुरूमा कठीन प्रायः हुन्छ भन्दा मन अलि हल्का हुन्थ्यो । मेरो सबभन्दा ठूलो समस्या हार स्वीकार नगर्नु हो वास्तविकता नअँगाल्नु हो । ध्यानले काम गर्दै गयो विस्तारै मलाई थाहा भयो त्यहाँ कुनै लौकिक लक्ष्य छैन, कुनै प्रतिस्पर्धा गर्नु छैन । त्यहाँ त स्वीकार मात्र गर्नु छ, वास्तविकता स्वभाव धर्म र सत्यलाई, प्रभावकारी रूपमा ध्यान बस्न ती सबै पागलपन, डर त्रास, नकारात्मक र चञ्चलतालाई स्वीकार गर्नुपर्छ ।

“ध्यानको मुख्य उदेश्य भनेको हार र जीत भन्दा पर छ, त्यसबाट छुटकारा पाउनु रहेछ ।” के म सफल भैरहेछ ?” धट्टेरी ! मैले फेरि बसमा आएको मनलाई गुमाएछु ! जस्ता विचार धारा प्रवाह हुन्थ्यो । तर यो पनि त त्यही कल्पनानै होनी जसले मलाई ध्यानबाट टाढा कुनै अनकन्टार ठाउँमा हटाउने गरी फालिदिन्थ्यो ! होइन त ? मेरो ठम्याइमा ध्यान बस्ने तरीका भनेको यसप्रकार हो—

- १) आफ्नो मनलाई ध्यान केन्द्रीत गर्नु ।
- २) आफ्नो मनमा देखिएका सुनिएका सबै कुरा स्वभावको रूपमा स्वीकार्नु ।
- ३) अब त्यो कल्पनाबाट फकिने, त्यसलाई जान दिने ।
- ४) फेरि मुख्य आलम्बनमा ध्यान दिने, फेरि अर्को कल्पना आउँछ ।
- ५) दोहान्याउने

शुरू शुरूमा ध्यान भावना गर्दा घमासान युद्धको

सामना गर्नु पर्दो रहेछ । तर यो ध्यान परिपक्व नभएसम्म मात्रको लागि हो जति तपाँइ आफ्नो मनलाई बसमा राख्न खोज्नु हुन्छ, मनले पनि तपाँइलाई बसमा राख्नको लागि भगडा गरिरहन्छ । यो बाँदरलाई तर्साउने जस्तै हो । अब त्यो भन्दा दुष्कर मनले नयाँ नयाँ तरिकाले तपाँइलाई बसमा राख्न खोज्छ । मनले अनेक तरिका अपनाएर तपाँइलाई आफ्नो बसमा राख्न खोज्छ । ध्यानमा सफलता पाउनको लागि ती कुराहरूलाई स्वीकार्नु पर्छ र दयापूर्वक जान दिनु पर्छ । आफ्नो मनलाई कल्पना गर्ने समयको लागि तयार राख्नु होस् । ती कुराहरूलाई प्रत्यक्ष अनुभव गरेपछि यो एक तरीका जस्तै बन्छ कल्पना आउँछ, त्यसलाई जानेपछि फेरि अर्को कल्पना यसरी शान्तपूर्वक निरीक्षण गर्दै गरेपछि विस्तारै केही समयपछि मन शान्त हुन्छ । कल्पना आउन पनि कम हुन्छ । शुरूका १०-२० मिनेत जति चेतन मनका यो सिलसिला चलि रहन्छ ।

तर जे होस् यदी तपाँइ राम्रो स्मृति सहित प्रस्तुत हुनुभयो भने त यो समस्या संग डराउनु पर्दैन । विस्तारै सहज हुँदै जाँदो रहेछ । विस्तारै मन हल्का हुँदै आउँछ । शान्त हुँदै आउँछ । म कहिले काहीं ती ध्यान केन्द्रमा विताएका दिनहरू सम्भन्धु । जुन बेला मेरो मनमा धेरै थोरै मात्र कल्पनाहरू थियो । ती कल्पनाका आवेग कम थिए र एक पछि अर्को लहरो दिनको घाममा जस्तै स्पष्ट देखिन्थ्यो । म सँधै स्मृति र मात्र स्मृतिको साथ व्यस्त भएर ध्यान अभ्यास गर्दा ती सानो हावाको झोंकाले पनि कति आनन्द दिँदो हो । खानाका ती प्रत्येक गाँसले शरीरलाई पोषीलो पारेको आफ्नै आँखा अगाडि भएको जस्तो अनुभव हुँदाको सुख अर्कै चक्रमणबाट बृद्धि भएको समाधि धेरै समयसम्म रहिरहँदाको मज्जा नै अर्कै । कहिले काहीं त सपनामा पनि ध्यान बसेको देखिने, वेदनाहरू सबै हटाएर पुरा शरीर नै कपास जस्तो हलुको हुने, धेरै भन्दा धेरै प्रीति, प्रशब्धी उत्पन्न हुँदाको जीवन व्यग्लै हुँदोरहेछ । मलाई ध्यान बस्ने धेरै रहर छ तर Overload गर्न मन लाग्दैन । दिन दिनै एक एक घण्टा बसेर ध्यान बस्ने, अरू बाँकी समय मैत्री भावना, चक्रमण र क्रियाकलापमा सकेसम्म स्मृति राख्ने । वर्षाबासको समयमा नजिकैको विहारमा गएर शील प्रार्थना गरेर भन्ते गुरुमाँहरूको निर्देशनमा ३ घण्टा ध्यान बस्ने र निरन्तर अरू समयमा क्षमताले भ्याए जति स्मृति राख्ने । तर मेरो

बाल्यकाल मैले सोचे जस्तो कहाँ हुनु । ध्यान शीविरहरूमा भाग लिनु पर्ने हुन्थ्यो, ध्यान चंक्रमण-ध्यान-चंक्रमण मात्र ध्यान चंक्रमण । ध्यानमा रमाउनेहरूको लागि त राम्रै हुँदो हो तर ध्यान शीविरबाट फर्केपछि ध्यान गर्न छोडिदिनाले ठूलो समस्याहरू भेल्लु पर्दा रहेछ । ध्यान कुनै खेल होइन । यदी हो भने मनसँग खेलनु हो अवचेतन मनमा पुगेको सानो सन्देशले पनि मानिसको जीवनमा हिँड्नु जाति हुन्छ । दान, शीलको आधार राम्रो बनाउँदै बुलन्द ध्यान अभ्यासबाट मात्रै मुक्ति लाभ हुन्छ । त्यसैले ध्यानलाई ध्यानकै रूपमा गुरुहरूको छत्रछाँयामा सहपाठीहरूसँग अनुभव साट्दै जीवनकै एक अभिन्न अंगको रूपमा लिँदा सरल जीवन उच्च विचार लिएर अगी बढ्न सकिन्छ । ❖

“यो पुता”

❖ सुमित्रा तुलाधर, न्ह्योखा

यो पुता दँ घने गात ।
पञ्चतत्त्वं वन्य जूगु शरीर ।
फुके मते छं व्यर्थ ।
कुमाःया घःचाः हिला वनीथें । हिली थ्व संसार ।
ल्यू ल्यू वई दुःख सुख ।
थौं धा धां कन्हे धा धां ।
धाय कर्म छं मांया ल्यू मां जुयाः ।
शील आचरण बाँला छं ।
थुईकि अले ।
जि पुता ।
देया भिँ नागरिक जूगु ।
मांया मिखाय् लः लः धाई अले ।
लसताया ख्वबी ।
अन्तय् याउँक न्ह्योवइ मांया ।
मिखा निगलं तिसिई ।
गबलें चाय्के म्वाय्क ।
यो पुता थारा न्हुई मते न्हाः
जीवनया मू थुईकि छं ।
राग द्वेष मोह मखु ।
कुशल कर्म कुशल धर्म ।
थ्व हे खः जीवनया सार ।
॥ भवतु सब्व मंगलं ॥

सम्झनाहरू

❖ गौतम 'शिशिर', श्रीघः विहार

२०६८ कार्तिक २६ गते, शनिवार
स्थान आनन्दकुटी स्वयम्भू विहार
नेपालका छैठौं नव संघनायक
श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
नव संघ उपनायक
श्रद्धेय भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर
द्वयलाई स-सम्मान सम्पन्न
गरिने फैलियो समाचार ।

सामुहिक अभिनन्दन समारोह तिर
तन-मन पुगयो उतैतिर
नव संघ उपनायक श्रद्धेय
भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर ज्यूको
मन्तव्य महास्थविरज्यूको
मन्तव्य तिर मेरो नजर
उहाँको आँखामा आँशुको भुल्को देखें
त्यही कुरा आज मैले कवितामा लेखें ।

सम्झनाहरू शनिवार २६ गते
आएपछि श्रद्धेय
भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर भन्तेको
आँखाको आँशुले झस्काउँछन्
आँशुको हर थोपाले कविता भएर
सलवलाउँछन् आज यसरी
भूली दिउँ उहाँको रोदन कसरी ।
आज यसरी ८५ औं वसन्तमा
रोगलाग्यो आज मृगौलामा
मेरो पनि आज अक्षर बनेर
खसेको छ आँशु उहाँको सम्झनामा ।
नेपालको अग्र थेरवादी भन्तेहरू
हालको नव संघनायक
श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविर संघनायक
श्रद्धेय भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर दुई जना
नड मासु जस्तो
जुनतारा बुद्धको असल शिक्षा
देखाउने सहारा भएर ।

कर्मफल-७

धम्मवती गुरुमां

उपिं छन्हू भिक्षुपिं भोजन याना च्वंथाय् वन । अन श्रामणेरपिसं चिप वाँछोय् हःथाय् चिप मुना नया च्वंगु दृश्य खना भगवान् बुद्ध मुसुक्क न्हिला विज्यात ।

आनन्द भिक्षुं न्यन- भन्ते छपिं छाया् न्हिला विज्यानागु ?

बुद्धं धया विज्यात- आनन्द, थुपिनिम्ह करोड पतित, धनमदं चूर्ण जूगुलिं इले होशतया कमाय्याय् मसःगुलिं फवगिं जुयाः चिप मुना नये माल धकाः गाथा व्वना विज्यात-

**अचरित्वा ब्रह्मचरियं अलद्धायोव्वने धनं
जिन्नकोञ्चाव झायन्ति खीण मच्छेव पल्ले**

अर्थ-

(अज्ञानित) ल्यायम्हया वखते भिंगु आचरण मयासे (ब्रह्मचर्याय् मच्चवंसे) धन कमाय् मयासे, न्यामदुगु लः सुनाच्वंगु भ्यातनाया पुखुलि झुले जुया च्वंम्ह व्वहथें छुयाय् छुयाय् ज्वीका च्वने माली ।

हे आनन्द, थ्व गृहपति पुत्र प्रथम बैसे बाँलाक मन विया उद्योग यानां धन कमाय् याय्गुली लगेजूसू थ्व वारायणसी देशे प्रसिद्धम्ह उत्तम महाजन ज्वीदैगु ।

यदि व महाजन भिंपिनिगु सत्संगत याना धर्माचरण याःगु जूसू स्रोतापत्ति मार्ग लाभी ज्वीगु । भिक्षु जूगु जूसू अरहत फल नं प्राप्त याये फुम्ह ज्वीगु । वया कलाम्ह नं अनागामी ज्वीगु पुसा दुम्ह पुण्ययाना वोम्ह खः । तर सत्संगत मभिन आः अज्यागु गति जुल ।

द्वितीय बैसेतक नं मेहनत याःगु जूसू अथे फवगिं ज्वीका च्वने माली मखु । हानं धर्माचरण याःगु जूसू अवश्य मार्गफल लाभ याना काय् फँगु खः ।

थ्व बाखनं सीदु पुसाजक दया नं मगा, उकी मेगु तत्व नं मिले ज्वीमाः । सत्संगत गुण अनुसार कर्मफल भोग याये मालीगु धयागु खँ बुद्धं आज्ञा जुया विज्यागु दु । केवल न्हापायागु कर्म जक धया च्वनां मज्यू ।

थन फवगिं जूम्ह महाजनया वारे छक बाँलाक विचाः याना स्वय् नु । मनूतयगु जीवनकाल स्वंगू भाग थलेफु । बालकाल, ल्यायम्ह व बुढा, बुढी । मचा जीवन धयागु जःग धाःसाँ ज्यू । जःग वल्लाःसा जक छूचें बलाइ-स्थायि

ज्वी । उकिं मचाँचिसें भिंगु बानि छेला यंके फयके माः । आखः नं बाँलाक व्वने फयके माः । माँ अबुं नं मचायात भिंगु शिक्षा विया तालिम याये फयके माः ।

थन च्वे फवगीं जूम्ह महाजनया काय् मचाँनिसें छुं सयकासीका मतल, ज्या नं मसल, उकिं दुगु धन फुका धौ भ्यगः ज्वना फवना नयाः फल्चावाय् ज्वीका च्वने माल । थथे जूगुया कारण माँ अबुया अज्ञानताँ यानाः नं खः । कायम्हसिनं दुःख स्यूगुया जिम्मेवार माँ बौनं खः । थौकन्हे नं अज्यापिं माँ अबु मदुगु मखु । अज्यापिं माँ बौपिं सतर्क जुया, होशतया थःथः काय् म्हाय्पिं तालिम याय् सयके माः । ल्यायम्हबले धन कमाय् यायेगु ज्यास्यना अभ्यास याका तये माः । ल्यायम्हया बैसे हे खः ध्यवा कमाय् यायेगु धयागु । अल्सी जुया कर्म हे मदुगु धकाः सुंक च्वंचवंसा जीवन झंझं पतन जुया वनी । भाग्यया खँ मखु अलसीया खँ खः ।

गुलिं गुलिसिनं ध्यवा कमाय् यासा नं एला त्वनाः, जूम्हिता, प्याखं स्वयाः धन फुका च्वनी । अले सेठ पुत्रथें फवगिं ज्वीका च्वने माली ।

पुण्य संस्कार जक दुधयाँ मगाः । थ्व खँ थ्वीका कायेत मेगु नं छगू उदाहरण वी । अजात शत्रुया नां न्यना मतःपिं सुदै ? अजातशत्रु स्रोतापन्न ज्वीगु पुण्यया पुसा ज्वनावोम्ह खः । तर दुष्ट देवदत्त भिक्षुया सत्संगतले लानाः बौ स्यानाः पञ्चमहापाप मध्ये छगू पाप कर्म यागुलिं मार्गफल लाभ यायेगु पुण्य पुसा ध्वरिगना वन । भिंगु पुसा जूसू नं भिंगु बुँइ मलासे ल्वहँते लात धायगु वा मखुथाय् लाना ध्वरिगना वंथें जुल । उकिं तत्त्व फुकं मिले ज्वी माः ।

आः थुलज्वी बुद्धया कर्मफल सिद्धान्त मेमेगु धर्म याय्थें मखु । थन कर्म सिद्धान्त थ्वहे जन्मया ज्या स्वया हिलावं । ज्या स्वया फल भोग याय् मालीगु हे बुद्धया कर्मफल सिद्धान्त खः । न्हापा न्हापाया जन्मया कर्म अनुसार सुख दुःख भोग याये मालीगु धकाः हालचवनेगु बुद्धया सिद्धान्त मखु ।

क्वचाल । ❖

यो पनि जान्नुपर्ने कुरा हो ... ..

एकअर्काप्रति आदरभाव

आफन्त, नातागोता, छरछिमेक र अभिन्न भित्रवाहेक केही भिन्न नाता गाँसिएको छ मेरो परिवारसँग। एउटा अटुट र आत्मीय सम्बन्ध छ म र मेरो परिवारबीच। जीवनको गोरेटोमा हिँडदा कति आफ्ना भेटिन्छन् त कति पराई। तर, आफ्नो पराई भनेर छुट्याइरहनुपर्ने आवश्यक छैन मेरा परिवारसँग मेरो परिवारमा हजुरबुबा, हजुरआमा, काका-काकी, बाबा आमा लगाएतका सदस्य छन्।

सहरीकरण र सबैको व्यस्तताका बीच पनि क्षणिक मिलनको मिठास भने छुट्टै छ। आमा, बुबा र म पनि आआफ्नै अध्ययनमा व्यस्त छौं। तैपनि हाम्रो क्षणिक मिलनको स्वाद भने सकिएको छैन। मेरो परिवारका सबै सदस्य समय मिलाई जमघट गर्छौं। विभिन्न परिकारका साथ छतमा घामको पछ्यौरी ओढेर हामी मधुर मिठास छर्दै आफ्ना दुःखसुख बाँड्छौं। आफ्नो संस्कार, रीतिरिवाज र परम्परालाई कर्तव्य ठानेर एकअर्कासँग हातेमालो गर्न मेरो परिवारसँग मैले सिकें। मेरो परिवारमा अहिलेसम्म कुनै प्रकारको तनाव उत्पन्न भएको छैन। दुःखजिलो, गाहोसाहो, मीठो पीठो जे भए पनि सन्तुष्ट भई आदानप्रदान गर्ने मेरो परिवार साँच्चिकै मानवीय छ। एकअर्काप्रति डर र आदर भएको मेरो परिवारमा कसैले कसैलाई ढाकछोप र छलकपट गर्न सक्दैन। वर्षेनी आउने चाडपर्वलाई मेरो परिवारले सहज र उपयोगी ढंगले मनाउने गरेको छ। मेरो परिवार अलि कठोर र कडा नै छ र नियम पालना पनि राम्रोसँग गर्नुपर्छ। म त भन्नु परिवारमा एकली छोरी भएकीले सबैको माया पाएर मात्तिएको छु।

यस्तो परिवारमा जन्म लिन पाएकीले म एकदमै गौरवान्वित छु। तर, कहिलेकाहीं परिवारबाट टाढिएका मानिसलाई देख्दा एकदमै विरक्त लाग्छ। यस्तो पारिवारिक प्रभावबाट टाढिएर कसरी जीवन धान्न सक्छन् होला। किनकि मायाप्रेममा नै संसार अडिएको हुन्छ। उनीहरूका लागि मैले गर्न त के नै सक्छु र ? तर, कसैलाई पनि आफ्नो परिवारको स्नेह र मायाबाट वञ्चित हुन नपरोस् भन्ने प्रार्थना भगवान् सामु गर्छु। — ले. कृति रिजाल

ईश्वरको सुन्दर उपहार

हरेक मानिसले यस संसारमा आफ्नी आमाको कोखबाट जन्म लिएपछि आफ्नो सुन्दर जीवनको यात्रा सुरु गर्छ। यो यात्रा सफल र अर्थपूर्ण ढंगमा पूरा गर्नका लागि हामीलाई धेरै तत्त्वको साथ चाहिन्छ। ती तत्त्वमध्ये हाम्रो परिवार सबैभन्दा मुख्य हो। परिवार भन्नाले आमा, बुबा, हजुरबुबा, हजुरआमा, दाइ, भाइ, दिदी अथवा यस्तै धेरै व्यक्तिहरू; जो एक अर्कासँग रगत र भावनाको गहिरो नाता राखेर सँगै बस्ने समूह बुझिन्छ।

म एक छात्र हुँ र म मध्यमवर्गीय परिवारबाट आएको हुँ। मलाई आज यो अवस्थामा पुऱ्याउन मेरो परिवारको अत्यन्त महत्त्वपूर्ण भूमिका छ। परिवारकै साथ पाएर आज म कलम चलाउन जान्ने बनेको हुँ। मेरो परिवारले निकै कठिनाइ सहेर र संघर्ष गरेर मलाई पढ्नलेख्न योग्य बनाएको छ। मलाई त यस्तो लाग्छ, म यो सांसारमा आएपछि मैले पाएको ईश्वरको सुन्दर उपहार नै मेरो परिवार हो। म कठिनाइमा हुँदा सदा साथ दिने र मेरो खुसीको क्षणमा मसँगै रमाउने मेरो परिवारको महत्त्व म शब्दमा जति दर्शाउन खोजे पनि यो सकिदैन।

मेरो परिवारका सानाठूला हरेक सदस्यले मेरो जीवनमा कहीं न कहीं एउटा ठूलो भूमिका खेलेरहेका छन्। परिवारका हरेक सदस्यको आवश्यकता मलाई सधैं परिरहन्छ। मेरो परिवारको साथ र सहयोग नभएको भए मेरो जीवन यो पृथ्वीको कुन अँध्यारो ठाउँमा बितिरहेको हुन्थ्यो होला भन्ने म कल्पनासम्म पनि गर्न सकिदैन।

मलाई मेरो जीवनले जति सिकायो र जति पाठ पढायो, यी सबैबाट मैले एउटा महत्त्वपूर्ण कुरा थाहा पाएँ। त्यो हो, मेरो लागि मेरो परिवारको महत्त्व। जीवनको यो कठिन यात्रामा मेरो परिवारले मलाई सधैं हौसला बढाइरहेकोमा म आफूलाई गौरवान्वित ठान्छु। मेरो जीवनलाई अर्थपूर्ण पार्ने मेरो परिवारलाई म असाध्यै माया गर्छु र सधैं आफ्नो साथमा देख्न चाहन्छु।

— ले. उदय रेग्मी

साभार- 'अन्नपूर्ण पोष्ट' शुक्रवार २५, कार्तिक २०६८

संगायना स्वंगू नापं कथावत्थुप्पकरण (भाग-४)

भिक्षु उपतिस्स

(द्वितीय संगायना)

प्रथम संगायना धुंका 'धर्म' निर्मलरूपं न्हयाःवनेत माःगु पृष्ठ भूमि तयार जूगु खः । सच्छिदंति बुद्धशासन शान्तपूर्वक चलेजुगु खने दु । सच्छिदं लिपा कालाशोक जुजुया पाले संघपिनिगु विचय् शिक्षापद नियम व सिद्धान्त सम्बन्धि निर्मलरूपं रक्षाययेत संगायनाया आवश्यकता जुल । विशेषतः वज्जिपुत्र भिक्षुपिन्सं अकप्य वस्तु १० गू व्यवहारय् हःगु जुया बुद्ध धर्मयात हानि मजुइगुकथं शासन रक्षाययेत काकण्डपुत्र यशभन्ते नं उगु अकप्य दश वस्तुमा आदीनव खंका विज्यात । द्वितीय संगायना यायेमाःगुया मूल हेतु नं वज्जिपुत्र भिक्षु पिन्सं प्रस्तुत याःगु अवश्य दशवस्तु हे धायेमा । व थथे खः-

- १) सिंगिलोण कप्पोः- न्यंकुली चि तयाः ज्वना जुइज्यु । मालधाःसा चि लिकाना खानाय् तया नये ज्यु ।
- २) द्रंगुलकप्पोः- सूर्घोया किचः निपतिं उखे (बान्धि भतिचा लिपा तक नं) वंतले भोजन याये ज्यु ।
- ३) गामन्तर कप्पोः- भोजन याये धुंका ल्यंदुगु 'शेषभोजन' मेथाय् (मेगु गामय्) यंकाः लः मल्हासं नये ज्यु ।
- ४) आवास कप्पोः- छथू हे सिमा (क्षेत्र) (विहार) या दुने अलग-अलगःगु आवासय् चवना अलग-अलग विनयकर्म याये ज्यु ।
- ५) अनुमति कप्पोः- सिमा दुनय् च्वंपि विनयकर्मया नितिं वयेमफुपिं भिक्षुपिनिगु अनुमति (छन्द) लिपा काय् धका मतीतया विनयकर्म याये ज्यु ।
- ६) आचिण्णकप्पोः- आचार्य उपाध्याय (गुरु) पिन्सं अभ्यासंयाःगु कप्य अकप्य दक्ख तदनुसार याये ज्यु ।
- ७) अमथित कप्पोः- भोजनोपरान्त दुरू नं मखुगु धौ नं मज्जिनिगु कप्य मयासं त्वने ज्यु ।
- ८) जलोगिपान कप्पोः- ऐला (ध्वं) दयेकेत ठीक यानातःगु, ऐला (ध्वं) मज्जिनिसा त्वने ज्यु ।
- ९) अदसक विसीदन कप्पोः- सिथय् सिथय् (बोर्डर) सुयामतःगु तन्ना, चकति(खोल) लासाय् लाना फये तुइ ज्यु ।
- १०) जातरूपरजत पटिग्गहण कप्पो :- लुं वह ध्यबा (मूल्यवस्तु) लःल्हाना कया परिभोग याये ज्यु ।

ध्व दशवस्तु अध्ययनयाना स्वलधाःसा वज्जि- भिक्षुपिनिगु स्वतन्त्ररूपे ज्याखं यायेगु इच्छा अले इमिगु सुखमय भोगी जीवनशैली वितेयायेगु इच्छा नं थुइका काये फु । सुर्घः फःहिला वनेधुंका (बान्धि लिपा तक नं भोजन नये ज्यु धायेगु, शेष भोजन मेगु गामय् यंका नयेज्यु धाये ग, दुरू मखय्धुंका धौमज्जिनिगु त्वने ज्यु धायेगु, ऐला (ध्वं) दयेकेत ठीकयानातःगु ऐला(ध्वं) ज्वी न्हयः (मज्जिनबले) त्वने ज्यु धायेगु, लुं, वह ध्यबा (मूल्यवस्तु) परिभोग याये ज्यु धायेगु याना प्रचार याना जूगुलिं इमिसं सुखमय भोगी जीवन स्वतन्त्ररूपं वितेयायेगु मनसाय प्रकटयाःगु खने दु । 'आवास कप्पो' व 'अनुपति कप्पो' प्रस्तुत याना थःगु ज्याःखं यायेत अति स्वतन्त्रता माःगु इच्छाया खं प्रकटयाःगु सिइ दु । धर्मविनय नापं मिले मज्जुगु ध्व दश वस्तु अनुगमन व प्रचार प्रसार यायां व्यवहारय नं हःगुलिं काकण्डपुत्र यश, खेल आदि धर्मवादी भिक्षुपिन्सं बुद्धशासन चिरस्थायी जुइमखुत धकाः खंका विज्यात ।

संगायनाया आयोजना

वज्जि भिक्षुपिन्सं दशवस्तु व्यवहारय् हयाच्वंगु बखतय् काकण्डपुत्र यशभन्ते वैशाली विज्याना च्वंगु जुल । अन चन्दा कायेगुली लगेजुया च्वंपिं वज्जि भिक्षुपिन्त चन्दा उठेयायेगु मल्वः धया विज्यात । खं मन्यापिं वज्जि भिक्षु पिन्सं यसभन्तेयात ध्यबाः बिया थःगि पक्षय् हयेगु कुतः यात । वज्जि भिक्षुपिन्सं थःगु पक्षय् हये फेमखुत धकाः सीकाः वसपोलया विरुद्धय् ज्याखं ठीक यात ।

यशभन्ते कौशम्बी नगरय् विज्याना वज्जि भिक्षुपिनिगु दश वस्तुया आदीनव (दोष) भिक्षुपिन्त कनाः याकनं धर्मविनय रक्षा यायेगुली पलाः न्हयाकेमाःगु खं न्यंकल । सोरेय्य नगरय् च्वंम्ह रेवत भन्ते नं यश भन्ते यात खं अनुमत याना विज्यात । अले थुगु संगायनाय् अर्हत् सब्बकामी भन्तेयागु भूमिका नं महत्त्वपूर्ण जू ।

वज्जि भिक्षुपिन्सं रेवत भन्तेयात नं थःगु पक्षय् हयेत याःगु कुतः असफल जुल । अनलि संगायनाया लागी वैशाली वालुकाराम (विहार) या भूमि प्रयोग मयाकेत वज्जि भिक्षुपिं उत्सुक जुल । पाटलीपुत्र नगरय् कालाशोक जुजु नापलानाः यश भन्ते प्रमुख भिक्षुपिन्सं थः पिन्त हिंसा

यायेत सनाच्चन धका बालुकारामे इपिं भिक्षुपिन्त पितना छवयेमा: धका: जुजुयात खँ कना: मन फ:हीकल । निर्दोषी भिक्षुपिन्त पितना छवयेगु रवसा: गोसां जुजुया केहे नन्दा भिक्षुणी न्हयोनय् दना व्युगुलिं कालाशोक जुजुं सांगयनाया लागी मा:गु सुविधा व सहयोग नं जुटेयानाबिल ।

बैशाली मुँपिं भिक्षुपिनि विचय् अधर्मवादीपि नं दुगु जुया: दशवस्तु-प्रकरणया समाधान अन (बैशाली) हे यात धा:सा मतभेद उत्पन्न जुइफु, सांगयना असफल तक नं जुइफुगु सम्भावना यश भन्ते नं खंका बिज्यात । उकिं १२ गू लाख भिक्षुपिं मध्यय् च्याम्ह योग्य भिक्षुपिनिगु छगू मण्डल (कमिटी) गठनया:गु जुल । उगु मण्डलय् रेवत, यश, साल्ह, खुज्ज सोभित व सम्भूत न्याम्ह भिक्षुपिं नापं अनुरुद्ध भन्तेया सद्विहारिक-शिष्य, वासभगामिक व सुमन धा:पिं स्वम्ह भिक्षुपिं नं दुथ्याकल । जीवमान भगवान बुद्धयात थ:गु हे मिखाँ खीपिं वस्पोल भन्तेपिं च्याम्हं अर्हन्त जुया बिज्याये धुंकूपिं नं जुयाच्चन ।

बैशाली बालुकारामय् गठनया:गु कमिटी च्याम्हे सियागु कारकसभां दशवस्तु प्रकरण विचार विमर्श यायेगु आरम्भ यात । रेवत भन्ते नं दक्व प्रश्नया उत्तर बिया बिज्यात । दशवस्तु सम्पूर्ण अकप्य व विनय विरोधी जू धका: कारक सभां अन्तिम निर्णयया:गु जुल । महासंघयात थुगु निर्णय सम्बन्धी जानकारी बियेवं सांगयनाया निमित्त अनुमति बिल । दशवस्तु प्रचार प्रसार यायाँ व्यवहारय् ह:पिं छगू लाखति वज्जिपुत्र भिक्षुपिन्त सुरमन्त, वदनाम जुल, इज्जत नां वंथे जुल । इमिगु सिद्धान्त व दुर्मतया कारण उत्पन्न जूगु मतभेद मदयेका शुद्धगु धर्मविनय रक्षायायेगु लागी हाकनं सांगयना यायेमा धका संघयागु निर्णय जुल ।

सांगयना यायेगु तयारी

सांगयना-प्रक्रिया सम्पन्न यायेत दक्व भिक्षुपिं मध्यय् त्रिपिटकधारी न्हेस: अर्हन्त भिक्षुपिन्त जक ल्यया काल । अर्हत सब्बकामी भन्तेयागु प्रधानत्वय् बैशाली बालुकारामय् या:गु उगु निक्व:गु सांगयाना सम्पन्न जुयेत च्याला बिते जुल । न्हेसम्ह भिक्षुपिं सहभागी जुया याना बिज्या:गु सांगयना जूगुलिं निक्व:गु (द्वितीय) सांगयनायात 'सत्तसतिका संगीति' नं धायेगु या: ।

सांगयनाया प्रतिफल

चुल्लवग्गया अवसानय् च्वंगु 'संगीति खन्धक' निगु नं अंगुत्तर निकायया 'मुण्डराज सूत्र' नं अन्तर्गत याना अले धर्मस्कन्ध २/३ गू तक नं थुगु सांगयना या: बले त्रिपिटक पालि नापं माहनात:गु दु धका अर्थकथालय् उल्लेख याना त:गु दु ।

दशवस्तु-प्रकरणया समस्या समाधान जुयेवं उगु दशवस्तु अधर्मवादी विनय विरोधी ख: धका प्रकाशन याना सांगयना या:गुलिं हाकनं सम्पूर्ण त्रिपिटक (बुद्ध) धर्म निर्मलरूपं रक्षा याये फत । अलज्जी(मल्लामज्जीपिं) दुर्मतधारी वज्जि भिक्षुपिन्त शासनं पितना छवयेवं थेरवादी संघ समाज निर्मल जुल ।

क्रमश:

ध्यानकुटी मैत्री केन्द्र बाल आश्रमलाई सहयोग (२०६८ कार्तिक)

- १) नवनीत तुलाधर, लुदन तुलाधर,
गैरीधारा, रू. ४०,०६३/-
  - २) सरोज, सैजु, सुखी सुवाल, अमेरिका,
बालिकाहरूको भोजनको लागि रू. १०,०००/-
  - ३) प्रकाश वीर सिंह तुलाधर, लाजिम्पाट रू. ६,०००/-
  - ४) आनन्दकुटी विहारका दाताहरूबाट रू. १६००/-
  - ५) बसन्त केशरी शाक्य बनेपा रू. १०१० /-
  - ६) साहेब लाल शाक्य, बनेपा
स्व. न्हुछे रत्न शाक्यज्यूको
पुण्यस्मृतिमा रू. १०००/-
  - ७) नाम राख्न न चाहने उपासिका रू. १०००/-
  - ८) चिनि शोभा कंसाकार, श्रीघः,
स्व. बुद्ध रत्न कंसाकारको पुण्यस्मृतिमा रू. ५५५/-
  - ९) ज्वहार लाल शाक्य, बनेपा
स्व. पिता न्हुछे रत्न शाक्यको
पुण्यस्मृतिमा रू. ५००/-
  - १०) आसमा बज्राचार्य, विशाल नगर रू. ५००/-
  - ११) केश चन्द्र शाक्य, बनेपा रू. ३००/-
- आजीवन वार्षिक भोजन प्रदान गर्ने दाताहरू :**
- १२) हर्ष रत्न ताम्राकार सपरिवार,
मरू टोल, रू. १५०००/-

भाग्यवाद र बुद्धवाद

२०६८ भाद्र २४ गते, शनिवार

प्रवक्ता- त्रिरत्न मानन्धर

प्रस्तुती- राजभाइ तुलाधर

सभ्यताको शुरूआत देखि अहिले सम्म पनि भाग्यवाद (Fatalism) लाई मानिसले स्वीकार गर्दै आएको देखिन्छ। कुनै पनि घटना घट्नु भनेको पूर्व निर्धारित नियत अनुसार हुन्छ, भन्नु अथवा त्यो घटना विना कारण अचानक नै हुन्छ, भन्नु भाग्यवादको एउटा पक्ष हो भने अर्को पक्ष भनेको जे जति पनि कुराहरू हुन्छन् ती सबै सर्वशक्तिमान ईश्वरको इच्छा अनुसार हुन्छ, त्यसमा हाम्रो कुनै हात हुँदैन भनेर मान्नु हो। भगवान बुद्धले यस्तो भाग्यवादको कुरालाई मान्नु भएन। वहाँले संसारमा जे जति पनि कुराहरू हुन्छन्। त्यसको कुनै न कुनै हेतु (कारण) अवश्य हुन्छ, विना हेतु केही पनि हुँदैन भन्नु भयो।

भगवानको समयमा छ जना प्रशिद्ध परिव्राजकहरू (धर्मगुरु) थिए। उनीहरूको नाम थियो अजित केशकंवल, पूर्ण काश्यप, प्रक्रुधकात्यायन, मक्खलि गोसाल, संजय वेलट्टिपुत्त र निग्रंठ नाथपुत्र (महावीर) यिनीहरू सबैका आआफ्नै मतहरू थिए शिष्यहरू पनि थिए। सबैको मतहरू भाग्यवाद अथवा मिथ्या दृष्टिमा आधारित थिए। त्यसैले धेरै जसो शिष्यहरू बुद्धको संपर्कमा आए पछि वहाँको संघमा प्रवेश गरे। संजय वेलट्टिपुत्तका शिष्य उपतिस्स (पछि भगवानको प्रमुख शिष्य सारिपुत्र) अस्सजित भिक्षुबाट भगवान हेतुवादी हुनुहुन्छ भनेको सुन्दा सुन्दै स्रोतापन्न हुनु भएको थियो। छ जना मध्य निग्रंठ नाथपुत्रको शिक्षा बुद्ध शिक्षामा केही समानता भए पनि उसले कायकर्मलाई प्रधानता दिएको पाइन्छ जव कि बुद्ध शिक्षामा मनोकर्मलाई मुख्य मानिन्छ।

भगवान बुद्धले जुन धर्मको प्रतिपादन गर्नुभयो त्यो केवल दर्शन (Philosophy) होइन। दर्शनमा तर्क वितर्क र चिन्तन मनन मात्रै हुन्छ। तर वहाँको धर्म राम्ररी अभ्यास गरेर मानिसले दुःखबाट पूर्णतया मुक्त अवस्था प्राप्त गर्न सक्तछ। बुद्धले दुःखको मूल कारण के हो भनेर खोज

गर्दै जाँदा अविद्या (Ignorance) मूल कारण हो भनेर पत्ता लगाउनु भयो। प्रतित्य समुत्पादको सिद्धान्तमा कसरी अविद्याबाट शुरू भएर दुःख चक्रमा सत्व प्राणीहरू घुमिरहन्छन् भन्ने कुरा राम्ररी व्याख्या गरिएको छ।

आधुनिक युग वैज्ञानिक युग भनिए पनि मानिसहरूमा अन्धविश्वासको जरा अझै पनि बाँकि नै छ। राशीफल हेरेर दैनिक चर्या निर्धारण गर्नेहरूको अहिले पनि कमी छैन। भगवान बुद्धले भन्नुभएको आफ्नो मालिक आफै नै हो, आफैले गरेको शुभकर्म वा दुष्कर्मको फलले आफुलाई हित वा अहित गर्ने हो भन्ने कुरा बुझ्न सक्थो भने कुनै ग्रह, नक्षत्रको प्रभावबाट डराउनु पर्ने हुँदैन, भाग्यको भरोसामा बस्नु पर्दैन। बुद्धको शिक्षा भनेको सूत्र र धर्मको अध्ययन गरेर त्यसलाई कण्ठ गर्नु मात्र होइन, बरू त्यसलाई व्यावहारिक जीवनमा अभ्यास गर्दै गएर क्लेशबाट मुक्त अवस्था प्राप्त गर्नु हो। विपश्यना ध्यानबाट त्यस्तो अवस्था प्राप्त गर्न सकिन्छ।

विषय: दश संयोजन

२०६८ आश्विन १४ गते

प्रवचिका- श्रद्धेय केशावती गुरुमां

प्रस्तुती- मिनरबती तुलाधर

यसदिन श्रद्धेय केशावती गुरुमांले दश संयोजनको विषयमा प्रवचन दिनु भएको थियो। संयोजन भन्नाले संसार चक्रमा बाँधि राख्ने वन्धनलाई संयोजन भनिन्छ। यो दश प्रकारका छन्। ती हुन :-

(१) **सक्काय दिट्ठि** : हाम्रो पञ्चस्कन्धले बनेको शरीरलाई म, मेरो भनेर बलियो गरि समाति राख्नुलाई सत्कायदिट्ठि भनिन्छ।

(२) **विचिकिच्छा** : बुद्ध, धर्म, संघ, पटिच्च समुत्पाद (हेतु फल) शिक्षा बारे अनावश्यक शंका उत्पन्न हुनेलाई विचिकिच्छा भनिन्छ।

(३) **सीलव्वत परामास** : अन्ध विश्वासमा परेर कुकुरव्रत र गोण व्रतद्वारा पाप नाश हुन्छ भन्ने धारणालाई सीलव्वत परामास भनिन्छ। सोत्तापति मार्गफलमा पुगेपछि तीन प्रकारका वन्धनबाट मुक्त हुन्छ।

(४) कामराग : पञ्चकाम विषयमा आसक्त हुने लाई भनिन्छ

(५) पटिध : द्वेष भावनालाई पटिध भनिन्छ ।

(६) रूपराग : भौतिक पदार्थमा आसक्त हुनु ।

(७) अरूपराग : (अभौतिक, नदेख्ने) ब्रह्मलोकमा जन्म हुने इच्छालाई अरूपराग संयोजन भनिन्छ ।

(८) मान : घमण्डी स्वभाव मानिसलाई जातले उच्च हुँदा आउँछ । त्यस्तै विद्वान हुँदा, धनी हुँदा पनि आउँछ ।

(९) उद्वच्च : मनमा उत्पन्न हुने चंचलतालाई उद्वच्च भनिन्छ ।

(१०) अविद्या : केहि पनि नजान्नु र नबुझ्नु । चतुआर्य सत्य - (१) दुःखसत्य, (२) दुःख समुदय सत्य (३) दुःख निरोध सत्य (४) दुःख निरोधगामिनी मार्ग सत्य वारे ज्ञान नजान्नुलाई अविद्या भनिन्छ ।

पुनःनिर्मित धर्मकीर्ति विहारको नवौं जन्मोत्सव सम्पन्न

२०६८ कार्तिक १९ गते, शुक्रवार

प्रस्तुती- शुभवती गुरुमां

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघःनःघ ।

दाता द्रव्यमान सिं, वसुन्धरा तुलाधर प्रमुख सपरिवारको तर्फबाट पुनःनिर्मित धर्मकीर्ति विहारले ९ वर्ष पूरा गरेको छ । यस उपलक्ष्यमा दाता परिवारको आयोजनामा विहारको जन्मोत्सव कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ ।

यस अवसरमा श्रद्धेय भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरले बुद्धकालिन विहारमा दाताहरूको ऐतिहासिक प्रसंगलाई जोड्नु हुँदै दाताहरूको श्रद्धा प्रति प्रशंसा गर्नु भएको थियो ।

यस दिन बुद्धपूजा कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका सबै भन्ते गुरुमांहरूलाई दाता परिवारले भोजन प्रदान गरी पूण्य सञ्चय गर्नु भएको थियो भने उक्त कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका सबै सहभागीहरूलाई उहाँहरूले प्रसाद वितरण गर्नु भएको थियो ।

बिषय- मैत्री व उपेक्षा

२०६८ कार्तिक ५ गते, शनिवार

प्रवचक- श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते

रिपोर्टर- सुमित्रा तुलाधर

थव दिनय् श्रद्धेय अश्वघोष भन्तेन “मैत्री व उपेक्षा” विषय प्रवचन बिया बिज्यात - मैत्री शब्द निगः आखः मिलय् जुया च्वंगु खसानं थुकिया अर्थ थुइके धासा

अपु मजू । गुलि विशाल धैगु खँ बुद्ध धर्म बाँलाक अध्ययन बल्लापिसं जक थुइके फै । प्राणी मात्रया स्वभाव छगू हे जुई मखु, थःथःगु हे स्वभाव दर्ई । सूं प्राणीपिनि नं जीवन बांमलाक हने यई मखु, थः थिति परिवार मचाखाचा सकलें भिनेमा बाँलाय्मा धैगु मनं तुनी । अथे खसानं थौकन्हे हिंसा, हत्या, अत्याचार दुराचार अराजकतां अनेक विकृति फैलय् जुया च्वन । थव फुक्कं बांमलागु बानी व्यवहार गतिविधि वातावरण मनूतयगु नीच स्वभाव विचार व मैत्री भाव मदयाः हे थुकीया मू कारण जूवन । मेपिन्त भिं यायेगु चेतना वईगु मैत्री खः । मैत्री शब्दय् सम्पूर्ण क्रोध मदयका विई । शीतल आनन्द जूइकी मैत्री भाव अभ्यासयाना यंके फत धाःसा चिकि धंगु खँय् तंचाय्फुगु बानी भर्केज्वीगु बानी कर्पिनिगु बाँलागु स्वभाव खना, सफल जूगु खना चित्त बसय् तये मफइगु, अले बदला कायेगु, द्वेष भाव वइगु, थमहं मखुगु याना पश्चाताप जुईगु स्वभाव दुगु फुक्कं मदयका विई ।

उदाहरणः भगवान बुद्धया थःहे किजा देवदत्तं वसपोलयात स्यायेत अनेक प्रयास यात । पहाडया च्वाकां ल्वहँ कुर्का हल । स्याये मफु । कारण खः भगवान बुद्धया मैत्री बलं । लिपावनाः देवदत्त थःहे बुद्धया न्त्योने वनाः थःगु गलित् स्वीकारे याः वनेमाल । अन्तय् वसपोलं माफी नं बिल ।

मैत्रीया लक्षणः स्नेह माया, ममता, दया याय्गु मन क्वातुका विई । अथे धकाः कलाः भातया माया ममता यो त्यो जूईगु स्नेह धाःसा मैत्री भाव मजू । मैत्री भाव बल्लामहं मनूखं लाभ नं काये फै गथे म्हगसय् ग्यानापुक म्हनी मखु, ख्वाः न्त्याबलें यचुसे पिचुसे च्वनी क्यातुसे च्वनी । अपिं देव देवतापिनि प्रिय जुई न्त्यागु ज्या नं धैर्य पूर्वक याये फै । रोगं कय्काः दुःख सिया च्वने माली मखु, कष्ट नयाः सिइमाली मखु । राग द्वेष मोह उत्पन्न जुई मखु । बरू न्त्यामह नाप नं मिलय् चलय् जुया च्वनेगु सहन शक्ति बढय् जुई । योमह खंसां, मयोमह खंसां भेदभाव दै मखु । अज्ञानिपिसं जि अज्ञानी खः धका थुइकाः पाप कर्म मयासे ज्ञानी जुईगु हे मैत्री ख । मैत्री भाव यायेगु शान्तिया वासः ख ।

मिठाई बनाउने तालिम

मिठाई बनाउने तालिममा सहभागी प्रशिक्षार्थीहरूका साथ प्रशिक्षकद्वय

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको आयोजनामा मिति २०६८ कार्तिक ४ गतेका दिन धर्मकीर्ति विहारमा मिठाई बनाउने तालिम सम्पन्न गरिएको छ । जम्मा १८ जना प्रशिक्षार्थीहरूले भाग लिएको उक्त कार्यक्रममा निम्न उल्लेखित मिठाईहरू बनाउने तालिम प्रदान गरिएको थियो ।

(१) वर्फी (२) लालमोहन (३) रेडिमेड पाकेटको लालमोहन (४) कष्टर्ड (५) क्यारेमेल पुडिङ्ग ।

प्रतिमा मानन्धरको संयोजकत्वमा संचालित उक्त कार्यक्रममा सरोज मानन्धर र पर्मिता तुलाधर प्रशिक्षक रहनु भएको थियो ।

RUNVAN-Ace Institute of Management का विद्यार्थीहरूबाट श्रीघः चैत्य परिसरको सरसफाई

२०६८ मंसिर ११ गते । स्थान- श्रीघः चैत्य परिसर ।

Returned United Nations Volunteers Association of Nepal- Runvan अन्तरगत Ace Institute of Management का विद्यार्थीहरूबाट समाज सेवा सम्बन्धि भूमिका निर्वाह गर्न स्वयं सेवक भई श्रीघः चैत्य परिसरमा सरसफाई कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो । धर्मकीर्ति विहारसंग समन्वय राखी संचालित उक्त कार्यक्रममा इन्दावती गुरूमाले विहारको तर्फबाट स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो भने चमेली गुरूमाले धर्मदेशना

गर्नुभई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

यसै सन्दर्भमा रनभानका कोषाध्यक्ष श्री विद्याराज तुलाधरबाट त्यस संस्थाको उद्देश्य र परिचय प्रस्तुत भएको थियो ।

धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजनलाई सहयोग

२०६८ आश्विन ३० गते

स्थान- संघाराम विहार

संघारामय् कथिन उत्सवया उपलक्षे धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन पाखें भजन न्हय्व्वःगु खः । थुकुन्हु श्रद्धेय चमेली गुरूमां पाखें धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजनयात रू. ३०००/- तका गुहाली स्वरूप चन्दा बियाविज्यागु जुल ।

“चक्षु (आँखा), स्रोत (कान), घ्राण (नाक) र जिह्वा (जिब्रो) यी ज्ञानेन्द्रियलाई संयम राख्ने, शरीर, मन र वचन यिनलाई पनि संयम गर्दै सबै काम कुरामा संयमित हुने भिक्षु सबै किसिमका दुःखबाट मुक्त ।

अभिनन्दन समारोह सम्पन्न

२०६८ कार्तिक २६ गते

स्थान- आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

नेपालका पूज्यपाद छैठौं संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर तथा उपसंघनायक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको बुद्ध शासनिक योगदानलाई कदर गरी नेपाल भिक्षु महासंघको तत्त्वावधानमा संलग्न सम्बद्ध विभिन्न संघ संस्थाहरूको सहभागितामा अभिनन्दन समारोह सम्पन्न भएको छ ।

काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर, बुटवल, तानसेन र त्रिशुलीका दर्जनौं संघ संस्थाहरू सम्मिलित उक्त समारोह भिक्षु बोधिसेन महास्थविरको सभापतित्व एवं माननीय सभामुख सुभाष नेम्वाङ्गको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको थियो ।

संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर समक्ष शील प्रार्थना गरी शुरू गरिएको सो कार्यक्रममा भिक्षु संघरक्षितले स्वागत भाषण गर्नुहुँदै संघनायक र उपसंघनायकको संक्षिप्त परिचय प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

उप संघनायक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै भन्नुभयो—

“८५ वर्षिय बृद्ध उमेरमा यसरी सम्मानित हुन पाउँदा मलाई एकदम सुख शान्ति र आनन्दको अनुभूति भई रहेको छ । मलाई अबै याद छ राणाशाही श्री ३ जुद्ध शम्सेरले वि.सं. २००१ साल श्रावण १५ गतेका दिन म लगायत अन्य ८ जना भिक्षु एवं श्रामणेरहरूलाई देश निकाला गरेको थियो । समयले फड्को मारिसकेको छ । त्यसैले आज राजनैतिक सामाजिक एवं धार्मिक आदि विभिन्न क्षेत्रहरूमा परिवर्तनका स्वरूपहरू देख्न पाउँदा मन प्रफुल्लित हुनु स्वभाविक नै हो । हामी सुख शान्तिपूर्वक बाँच्न चाहन्छौं । यो इच्छा पूरा गर्नका लागि भने हामी सबै असल मानिस बन्ने अभियानमा सरिक हुनु अनिवार्य छ । सबैले आ-आफ्नो काम र कर्तव्यहरू पूरा गर्न सके शान्तिको वाटो त्यति टाढाको विषय होइन ।”

यसरी नै संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै भन्नुभयो—

“हामी दुबै (भिक्षु अश्वघोष र भिक्षु कुमार काश्यप) नङ्ग र मासु जस्तै बलियो सम्बन्ध रहेका साथीहरू हौं । आज दुबैजना संगै संघ नायक र उपसंघनायक पदमा पुग्दा दुबै खुशी छौं । मैले बुझे अनुसार बुद्ध परम्परावादी र कट्टरपंथी तथा साम्प्रदायिक व्यक्ति हुनु हुन्नथ्यो । उहाँले ४५ वर्ष सम्म धर्म उपदेश दिनुभएको उद्देश्य नै मानिसहरूलाई असल मानिस बनाउनको लागि हो । उहाँले मानिसहरूको जीवनमा शान्ति ल्याउनका लागि आवश्यक तत्त्वहरूलाई यसरी औल्याउनु भएको छ—

(१) खाना (२) बस्ने ठाउँ (३) आफू सँगै बस्ने व्यक्ति असल चरित्र सहितको हुनुपर्ने (४) मौसम अनुसारको लुगा फाटो र (५) एक आपसमा विचारधारा मिल्नु पर्ने ।

एक आपसमा विचार धारा मिल्न नसक्नाले नै आज राजनीतिमा खिँचातानी भइरहेको छ । भिक्षुहरूमा एक आपसी विचार धारा नमिलेको कारणले नै भगवान बुद्ध परिनिर्वाण हुनुभएको २ सय वर्ष पछि महायान, हीनयान, (थेरवाद), र वज्रयान गरी तीन समूहमा विभाजन हुन पुगे । सबैमा मैत्री र सहनशीलता उत्पन्न गर्नसके स्थायी शान्ति हुने थियो कि ? जे होस् आजको राजनैतिक क्षेत्रमा पनि सम्यक दृष्टि जागोस् र धार्मिक क्षेत्रमा पनि सम्यक दृष्टिकै कारण उत्पन्न हुने मैत्री एवं सहनशील भावना वृद्धि भई स्थायी शान्तिले ठाउँ लेओस् भन्ने कामना गर्दछु ।”

यही क्रममा प्रमुख अतिथी सभामुख सुभाष नेम्वाङ्ग ज्यूले मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा भन्नुभयो—

“यहाँ अभिनन्दित हुनु भएका श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष त्यसवेला करीव २०४८, ४९ साल तिर हत्याकत्था हुनुहुन्थ्यो । राष्ट्रिय सभामा भरखर भरखर नयाँ सांसद भएर आइपुग्नु भएको वेला उहाँको जोशिलो धार्मिक अधिकार एवं समानता विषयक कुराहरू सुन्न पाएको थिएँ । त्यसताका उहाँले धर्मनिरपेक्षताको विषयमा चर्चा गर्नुभएको थियो । तर समयानुसार यस विषय सफलता हुन

सकेन । तर उहाँको यस प्रस्ताव माथि पछि संसदमा छलफल हुँदै जाँदा अन्त्यमा यस देशमा धर्म निरपेक्षता लागु भएरै छोडियो ।

सौभाग्य र गौरवको कुरो हो, बुद्ध जन्मथलो हाम्रै देश नेपाल भित्र परेको छ । म पहिला लुम्बिनी जाँदा अशोक स्तम्भको महत्त्व नबुझेका स्थानीय युवा युवतीहरूले यस स्तम्भलाई नाम आदि अनेक अक्षर कोर्ने वस्तु बनाएको पाएको थिएँ । गाउँका वासिन्दाहरूले यही स्तम्भमा गाई, वाखा बाँधेर राख्ने गर्थे । यस्तो धार्मिक महत्त्वको अमूल्य सम्पदालाई संरक्षण गर्नु हामी सबैको दायित्व हुन आउँछ ।

आज हाम्रो नेपाल देशको लागि संविधान लेख्नु पर्ने आवश्यकता सहितको जटिल परिस्थितीमा, देशका सबै दलहरू र सम्पूर्ण जनताहरूमा एकता कायम रहोस् । हामी सबै बीच एकता कायम रहोस् । यही एकताको बलले देशमा शान्ति छाओस् र प्रगति होस् ।”

श्री लंका र थाइलैण्ड राजदूतावासका प्रतिनिधिहरूले पनि शुभकामना व्यक्त गरेको उक्त कार्यक्रममा भिक्षु बोधिसेन महास्थविरले भिक्षु संघको तर्फबाट प्रमुख अतिथी सभामुख सुभाष नेम्वाङ्गज्यूलाई स्वयम्भू चैत्य चिनो स्वरूप प्रदान गर्नु भएको थियो ।

भिक्षु शील भद्र एवं भिक्षु राहुलले अभिनन्दित व्यक्तित्वद्वयलाई प्रदान गरिएको अभिनन्दन पत्र पढेर सुनाउनु भएपछि कार्यक्रमको अन्त्यमा भिक्षु सोभितले धन्यवाद व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

कार्यक्रमको अन्त्यमा श्रद्धावान् व्यक्तित्वहरूले अभिनन्दित दुवै संघनायक र उपसंघनायकलाई दान दक्षिणा चढाउनु भएका थिए ।

शिलान्यास सम्पन्न

२०६८ कार्तिक २३ गते, ललितपुर ।

यसदिन श्री सुमंगल विहारमा एक भव्य समारोह संचालन गरी अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध विद्यापीठको शिलान्यास सम्पन्न भएको छ । संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर प्रमुख श्रीलंकाका राजदूत एवं म्यानमारका राजदूतबाट संयुक्त रूपमा शिलान्यास गरिएको उक्त कार्यक्रममा कार्यक्रमका आयोजक भिक्षु पञ्जालोक महास्थविर लगायत श्रीलंकाका राजदूत र म्यानमारका राजदूतले आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएका थिए ।

यसरी नै सोही दिन यशोधरा बौद्ध विद्यालय सँगै

रहेको सुनन्दाराम विहारमा भिक्षु अश्वघोष प्रमुख श्रीलंकाका भिक्षुहरू र सिंगापुरका उपासिकाहरू समेतले संयुक्त रूपमा शिलान्यास गरिएको समाचार छ । उक्त कार्यक्रममा यशोधरा विद्यालयका संस्थापिका माधवी गुरूमां र सोही विद्यालयका प्रधान अध्यापिका रमीला शाक्यले आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएका थिए । समारोह पछि विद्यालयका छात्राहरूले साँस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत गरेका थिए ।

मैत्री बोधिसत्त्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना २०६८ कार्तिक १७ गते

मैत्री बोधिसत्त्व विहारमा यसदिन कुसुम गुरूमांले बुद्धपूजा कार्यक्रम संचालन गनुभई धर्मदेशना गर्नु भएको थियो । धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजनले भजन प्रस्तुत गरिएको उक्त कार्यक्रममा जलपान व्यवस्था मिलाउनु भई पुण्य सञ्चय गर्नु हुने दाताहरूको नाम यसरी रहेको छ—

- (१) केशरी लक्ष्मी कंसाकार
- (२) पद्म ज्योती कंसाकार
- (३) रूपज्योती कंसाकार ।

Youth Leadership and Communication Training

२०६८ भाद्र ३१ गते, टेकु । प्रस्तुती- इन्दावती गुरूमां

यसदिन शाक्यधिता नेपाले Youth Leadership and Communication Training संचालन गरेको थियो । नानी केशरी वज्राचार्यले संयोजन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रम उहाँले नै सञ्चालन गर्नुभएको थियो । जम्मा ३३ जना प्रशिक्षार्थीहरू सहभागी रहेको उक्त कार्यक्रममा अनुपा श्रेष्ठ प्रशिक्षिका रहनु भएको थियो । कार्यक्रमको अन्त्यमा शाक्य धिता नेपालका सचिव इन्दावती गुरूमांले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

नव संघनायक अभिनन्दन समारोह

नेपालका नवनिर्वाचित संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरलाई बुटवल पद्मचैत्य विहारका ज्ञानमाला संघ र धर्मोदय सभा, तानसेन आनन्दविहारका ज्ञानमाला संघ, तानसेन महाचैत्य विहारका महिला संघ र धर्मोदय सभाको तर्फबाट अभिनन्दन गरी भव्यरूपमा स्वागत समारोह सम्पन्न गरिएको समाचार छ । उक्त समारोहमा उपहार पनि प्रदान गरिएको थियो । माथि उल्लेखित तिनवटै विहारहरूमा संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले सारगर्भित धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

लुम्बिनीमा ११११ जना नव प्रव्रजित भिक्षुहरूको समूहले गर्दा मायादेवी मन्दिर परिसर र कोरियन विहार सुवर्णमय देखिएको थियो ।

यसरी नै बुटवल तानसेनमा १२६ जना नव प्रव्रजित भिक्षुहरूको समूहले भिक्षाटन गर्नुहुँदै त्यहाँ गजबको बौद्ध वातावरण छाई नयाँ उमङ्का साथ रमणिय चहलपहल देखिएको थियो ।

शान्ति स्तूपको दशौं वार्षिकोत्सव सम्पन्न

२०६८ मंसिर १ गते

लुम्बिनीस्थित शान्तिस्तूप प्रतिस्थापनाको दशौं वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि नव संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले पानसमा दीप वाली उद्घाटन गर्नुभएको थियो । उक्त अवसरमा वयोवृद्ध जापानी भिक्षुले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै भन्नुभयो—

“लुम्बिनीमा आइसकेपछि मात्र बुद्ध जन्मभूमि नेपाल रहेछ भन्ने कुरा मैले थाहा पाएँ । बुद्धको स्मरणिय शिक्षा चतुआर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग हो ।” सोही अवसरमा पूर्व मन्त्री कृष्ण गोपालले बुद्ध नेपालमा जन्मनु भएको विषयमा भ्रम फैलिरहेको भएपनि लुम्बिनीको विकास भइसकेपछि त्यस विषयको भ्रम हट्ने छ भन्नुभयो । यही क्रममा प्रमुख अतिथी संघनायक भिक्षु अश्वघोषले भन्नुभयो—

“लुम्बिनीमा शान्ति स्तूप स्थापना भएपछि बुद्ध नेपालमा जन्मनु भएको प्रमाण प्रचार हुनेभयो ।”

उक्त समारोहमा सैकडौं भिक्षु भिक्षुणीहरूका साथ हजारौं उपासक-उपासिकाहरूको उपस्थिति रहेको थियो ।

निर्वाण मूर्ति किण्डोल विहारमा मैत्री

सूत्रपाठ एवं थेरीपूजा सम्पन्न

२०६८ मंसिर ८ गते । स्थान- किण्डोलविहार निर्वाणमूर्ति प्रस्तुती- शुभवती गुरुमां

यसदिन निर्वाण मूर्ति किण्डोल विहार परिवारको आयोजनामा दिवंगत व्यक्तिहरूको पूण्य स्मृतिमा गुरुमांहरूबाट विहान ६ बजेदेखि दिउँसो ३ बजे सम्म मैत्री सूत्र पाठ गरिएको थियो ।

सोही दिन बुद्धशासनमा प्रव्रजित गुरुमांहरू जसले ७५ वर्ष पूरा गर्नु भएका छन् उहाँहरूलाई थेरीपूजा गरी सम्मान गरिएको थियो । दो मोलिनी गुरुमां एवं धम्मविजया गुरुमांले संयुक्त रूपमा दोसल्ला ओढाई गरिएको उक्त थेरी

पूजामा सम्मानित व्यक्तित्वहरूको नामं यसरी उल्लेख गरिएका छन् ।

(१) दो गुणवती गुरुमां (वर्मी)

(२) दो कञ्चनावती गुरुमां (वर्मी)

(३) माधवी गुरुमां, (४) धम्मवती गुरुमां

(५) उत्तरा गुरुमां, (६) जाणशीला गुरुमां

(७) सत्यशीला गुरुमां, (८) विजिता गुरुमां

(९) नेक्खमी गुरुमां, (१०) चन्द्रशीला गुरुमां

भिक्षु सोभित महास्थविरको ३० औं

प्रव्रज्या दिवस धुमधाम साथ मनाइयो

२०६८ मंसिर १३ गते । स्थान- गण महाविहार ।

गण महाविहारका प्रमुख भिक्षु सोभित महास्थविर प्रव्रजित हुनु भएको ३० वर्ष पूरा भएको शुभ उपलक्ष्यमा विभिन्न रोचक कार्यक्रमहरू संचालन गरी धुमधाम साथ प्रव्रज्या दिवस मनाइएको समाचार छ ।

उक्त समारोहमा बुद्ध शिक्षा प्रचार प्रसार, उत्थान तथा संरक्षण गर्न आफ्नो सम्पूर्ण जीवन समर्पण गर्नुहुने पूजनीय भिक्षु शीलभद्र महास्थविर र सत्यशीला गुरुमांलाई उहाँहरूको योगदानलाई कदर गर्दै प्रशंसा पत्र प्रदान गरी अभिनन्दन गरिएको थियो ।

यसरी नै संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर एवं उपसंघनायक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर लगायत भिक्षु मैत्री महास्थविरलाई गुरु पूजा गरी कृतज्ञता प्रकट गरिएको थियो ।

यसको साथै बुद्ध धर्म उत्थान एवं संरक्षण कार्यमा उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याउनु हुने तल उल्लेखित व्यक्तित्वहरूलाई दोसल्ला ओढाई प्रशंसा पत्र प्रदान गरिएको थियो ।

(१) श्रीमती लक्ष्मी प्रभा कंसाकार (२) श्रीमती लक्ष्मी शोभा स्थापित

(३) श्रीमती धर्महेरा ताम्राकार (४) श्री द्रव्यमान सिंह तुलाधर

(५) श्री मोतीलाल शिल्पकार (६) श्री पञ्चवीरसिंह तुलाधर

उक्त कार्यक्रममा ३० जना वृद्ध वृद्धाहरूलाई जेष्ठ नागरिकताको कदर गरी दोसला ओढाई सम्मान गरिएको थियो ।

यही उपलक्ष्यमा मंसिर ११ गते वीर अस्पतालमा विरामीहरूलाई फलफुल र विस्कट वितरण गरिएको थियो ।

मंसिर १२ गते नेपाल आदर्श माध्यमिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई शैक्षिक सामग्री पनि वितरण गरिएको थियो ।

काजकिरिया : १३ होइन ३ दिन

- ले. निर्मला शर्मा

चितवनमा मुक्तिनाथ दाहालको निधनमा छोरा पुष्पकमल दाहाल(प्रचण्ड) ले काजकिरिया नै गरेनन् । दागबत्ती दिएर उनी काठमाडौं फर्किए भने भाइ गंगाराम पनि १३ दिनसम्म क्रियामा बसे नन् । मुलुकको सबैभन्दा ठूलो दलका नेता भएका कारण 'प्रचण्ड'लाई सामाजिक बहिष्कार वा टिकाटिप्पणी गर्ने हिम्मत कसैमा भएन । बरू मिडियाले यसलाई चर्चित बनाइदियो । तर प्रचण्ड र दाहाल परिवारको यो निर्णयलाई एउटा सामाजिक आन्दोलनका रूपमा अगाडि बढाउनु जरूरी छ । त्यसो त बाबुआमाको काजकिरिया नगर्ने प्रचण्ड पहिलो व्यक्ति होइनन् । बीपी कोइरालाले बाबुको किरिया गरेनन् । बीपीले आफ्नो पनि काजकिरिया नगर्नु भनेका थिए । कतिपयले प्रधानमन्त्रीको दौडमा लागेको आरोप लगाए पनि माधवकुमार नेपालले पनि आमाको किरिया गरेनन् । माओवादी सभासद नरेन्द्र कुँवर र लेखक खगेन्द्र संग्रौला पनि सेतो वस्त्र धारण गरेर बसेनन् । उनीहरूले नत पिण्ड दिने संस्कृति नै अवलम्बन गरे । खोज्दै जाने हो भने यस्ता सन्तानको सूची लामो हुनसक्छ ।

अरू धर्म-संस्कृतिभन्दा हिन्दु मान्यताअनुसार किरिया बस्ने परम्परा अनौठो छ । बाबुआमाको निधन भएपछि छोरा-बुहारीले १३ दिन किरिया बस्नुपर्छ । पितृसत्ताको बोलवाला भएका कारण किरिया बस्ने क्रममा पनि आमा छोरी र बुहारीलाई गरिने अतिरिक्त विभेदहरू उत्तिकै आपत्तिजनक छन् । तर छोरालाई पनि १३ दिन किरिया बस्न उत्तिकै कठिन छ । यो अवधिमा अवलम्बन गरिने विधिहरू यतिविघ्न पाखण्डी, अवैज्ञानिक र पीडादायी छन्, भनिसाध्य छैन । पृथ्वीमा गरेको दान परलोकमा पितृलाई प्राप्त हुने जस्ता अपत्यारिला कथाहरू सुनाइन्छ ।

सेतो कोराको लुगामा बस्नुपर्छ । खाली खुट्टाले हिँड्नुपर्ने र परालमाथि सुत्नुपर्छ भन्ने मान्यता छ । किरियापुत्रीका लागि पानी, खाद्यान्न अरूले छुनुहुन्न । खेतबारीमा पकाएर नुनबिनाको भात खानुपर्छ, तरकारी बेगर । आफूलाई एकदमै कष्ट दिएर १३ दिन बिताएपछि मात्रै बाबुआमा अथवा आफूले मान्ने मान्छे स्वर्ग जाने विश्वासमा यी कामहरू गरिन्छन् । हिजोआज सामाजिक डर मान्दै पनि कतिपयले १ वर्षसम्म र आफूलाई आधुनिक बताउने छोरा र श्रीमतीले ४५ दिनमा सेता लुगाको साटो सामान्य लुगा लगाउन थालेका छन् ।

आफ्ना बाबु, आमा वा मान्यजनप्रति श्रद्धा गर्ने कामकै सिलसिला हो, काजकिरिया पनि । त्यसैले उनीहरूको योगदान सम्झिएर श्रद्धा व्यक्त गर्नु एकदमै जरूरी छ र त्यो आवश्यक पनि छ । तर एककाइसौं शताब्दीमा आएर बाबुआमा स्वर्ग जाने नाममा हदैसम्मका अविश्वसनीय र कष्टसाध्य काम गर्नु संस्कार होइन, यो त कुसंस्कार हो । किरिया बसेको तीन वा पाँच दिनपछि सुनाइने गरुड पुराण लगायतका कथाहरू यतिविघ्न हावादारी छन् ती सुन्दै लाज लाग्ने खालका छन् । लैंगिक हिसाबमा त भनै ढोंगी छ गरुड पुराण । आजको लोकतान्त्रिक समाजले यसलाई परै खारेज गर्नुपर्छ यात यसको परिमार्जन गर्नुपर्छ ।

प्रचण्डले कोट, पाइन्छ, सर्त र टाईमा सजिएर बाबुको लास उठाउने र दागबत्ती दिने काम गरे । यसमा आ-आफ्ना विचार हुनसक्छन् । बाबुप्रति श्रद्धाञ्जली दिन उपस्थित हुँदा उनको पोसाक हाँउभाउ त्योभन्दा भिन्न भए हुन्थ्यो भन्ने कतिलाई लाग्ला । मेरो विचार मा प्रचण्डले कुनै गल्ती गरेका छैनन् । किनकि सामाजिक परिवर्तनको अभियानमा कसै न कसैले कुसंस्कारका सीमाहरू मिचैपर्थ्यो ।

दुःख परेका बेला इष्टमित्र भेट्न आउनु स्वाभाविक मानिन्छ । हिजोआज १३ दिनसम्म कसैलाई नछोडि किरिया बस्न सम्भव छैन । 'पहिले-पहिले कृषिमात्र मुख्य पेसाको रूपमा थियो । तर आजभोलि धेरै पेसा र व्यवसाय चलाएर जीविकोपार्जन गर्नुपर्ने बाध्यता छ । त्यसकारण पनि काजकिरिया गर्ने १३ दिने अवधि छोट्याउनु पर्छ' भन्छन् संस्कृतिविद मोदनाथ प्रश्रित । प्रश्रितका भनाइमा, १३ दिन अति नै लामो भयो भनेर कर्मकाण्ड महासंघले पनि ३ दिन अथवा धेरैमा ५ दिन किरिया बसे पुग्ने प्रस्ताव गरे पनि अहिलेसम्म यो क्रम सुरु हुनसकेको छैन । बाँचुन्जेलसम्म आफ्ना आमाबुवाका लागि १३ दिन सँगै बसेर माया गर्न समय नभएका लागि मरेपछिको १३ दिनको कुनै औचित्य हुँदैन । त्यसैले कसैलाई माया र स्नेह दिने हो भने बाँचुन्जेल नै दिउं । बाँचुन्जेल गर्न नसकेको कर्तव्यलाई मरेपछि पूरा गर्ने संस्कारलाई त्याग्नैपर्छ ।

कसैको निधनमा उसका परिवारका सदस्यको भावना संवेदनशील हुन्छ । त्यस्तो अवस्थामा उनीहरू समाज वा छिमेकीको डरले अन्धविश्वास पछ्याउन विवश हुन्छन् । त्यसैले समाजमा आधुनिक सौचाइ राख्ने हरेकजसो व्यक्ति काजकिरियाको यो अवधि छोट्याउनुपर्छ र यसलाई वैज्ञानिक बनाउनुपर्छ भन्ने पक्षमा हुँदाहुँदै पनि परिवर्तनको कदम उठाउने आँट गर्न सक्दैनन् । अहिले प्रचण्डले आँट गरेका छन् । यसको स्वागत गर्नुपर्छ ।

हामीले धर्म र संस्कृतिसँग सम्बद्ध दसै-तिहारजस्ता पर्वमा दिने विदा छोटो पाउँदैं लगेका छौं । यस परिवेशमा अब काजकिरियाजस्ता संस्कारको अवधि पनि घटाउँदै लैजानुपर्छ । यसको अगुवाइ सरकारले नै गर्न सक्छ । किनकि निजामती, प्रहरी, सेना, शिक्षक लगायतका क्षेत्रमा किरिया विदा दिँदा १३ दिन दिने गरेको छ भने अब त्यसलाई ३ दिनमा भर्नुपर्छ । यसपछि समाजले आफैँ यसको अनुशरण गर्न थाल्छ । यस्ता कुसंस्कारलाई सच्याएर समयसापेक्ष बनाउने कामको अगुवाइ गर्न सरकार अधि सरेनै बेला आयो ।

काजकिरिया गर्ने काम भनेको मृतकप्रति श्रद्धाञ्जली दिने कार्यक्रममात्रै हो । त्यस अवसरमा आफन्त र मित्रहरू बोलाएर क्षमताअनुसार मृतकको सम्मानमा फूलगुच्छा चढाएर श्रद्धा गर्न सकिन्छ । त्यसपछि वार्षिक रूपमा उनको सम्झनामा श्रद्धासुमन चढाउन सकिन्छ, सहिद दिवस मनाएभैं । यसो भएमा मरेर जाने प्रति श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्न पनि सकिन्छ र नचाहिँदा सामाजिक कुसंस्कार बोकेर हिँडिरहनु पनि पर्दैन । कथित समाज र छिमेकीका डरले यस्तो कुसंस्कार बोकेर हिँडिरहने हो भने सामाजिक परिवर्तन सम्भव हुनसक्दैन । साभार- 'कान्तिपुर' २०६६ कार्तिक ४ गते, शुक्रवार

सुभाय-पौ

२०६५ सालय् दुर्लभ गुरुमां प्रव्रज्या जुयावलेया नां श्रद्धावती गुरुमां

जि दुर्लभ ऋषिनी प्रव्रज्या व दुर्लभ गुरुमां प्रव्रज्या जुयावलय्
धर्मकीर्ति विहारया पूज्य धम्मवती गुरुमां प्रमुख मेमेपिं सकल गुरुमांपिसं आपालं आपाः
गुहाली याना बिज्याःगुलिं वसपोलपिन्त आपालं आपाः वन्दना यांसे सुभाय् देछानाचवना । थथेहे
न्ट्यावले नं गुहाली याना बिज्याई धयागु भलसा नं कयाचवना ।

- रूप शोभा बनिया, इतुंबहा: यैं ।

२०६५ सालय्
दुर्लभ ऋषिनी प्रव्रज्या जुयावले

गृहस्थी नां
रूपकेशरी वनिया

मृत्याय्पिं - रञ्जना, चन्द्रमा, मीरा

महिलाहरूको स्वनेतृत्व विकास एवं आत्म पहिचान विषयक तालिम

तालिम दिनुहुँदै प्रशिक्षक डा. नानीमैत्रा भण्डारी

२०६८ भाद्र २७ र २८ गते

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नः घः

प्रस्तुती- इन्द्रावती गुरुमां

शाक्यधिता नेपाल र महिला संघ भक्तपुरको संयुक्त आयोजनामा डा. नानीमैया भण्डारीज्यूबाट महिलाहरूको स्वनेतृत्व विकास एवं आत्म पहिचान विषयक तालिम दिनु

भएको थियो। जम्मा ५० जना प्रशिक्षार्थीहरू सहभागी भएको उक्त कार्यक्रममा विशेष गरी शाक्यधिता नेपाल र अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी संघका सदस्यहरूले भाग लिएका थिए। अम्बिका श्रेष्ठले संयोजन गर्नुभएको यस कार्यक्रममा इन्द्रावती गुरुमाले धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो।

कपन गुम्बा भ्रमण

कपन गुम्बा भ्रमणमा सहभागी भएका उपासकोपासिकाहरू

प्रस्तुती- इन्द्रावती गुरुमां ।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले यही २०६८ भाद्र ३ गतेका दिन तेश्रोपटकको कपन गुम्बा भ्रमण कार्यक्रम आयोजना गरी जम्मा १२५ जना उपासकोपासिकाहरूलाई कपन गुम्बा लगिएको थियो। उक्त कार्यक्रममा अनुपमा गुरुमाले शील प्रार्थना गराउनु भएको थियो। सो पश्चात्

गुरुमाँहरूको समूहबाट परित्राण पाठ पनि गरिएको थियो। कीर्ति तुलाधरले संचालन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रममा कपन गुम्बाका लामा गुरु थुप्तेन जिग्दोले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो। चमेली गुरुमाले धर्मदेशना गर्नुभई अन्त्यमा इन्द्रावती गुरुमाले धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो।

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

‘शान्ति सन्देश यात्रामा’ धर्मदेशना गर्नुहुँदै धम्मवती गुरुमां

वर्ष-२८, अङ्क-८

बु.सं. २५५५, योमरी पुन्डि

विशाखा मेला पसः ब्वज्या

प्रस्तुती- प्रेमलक्ष्मी तुलाधर

ने.सं. ११३१ जलागाः द्वादशी खुन्हु बौद्ध महिला संघ पाखें उलेज्या जूगु विशाखा मेलाय् धर्मकीर्ति विहार पाखें पिकाकःगु धम्मोपदेश सिडि, परित्राणमाला,

सिडि, व क्यासेट, मांगुण, धर्मकीर्ति विहार छपुलु, भिंबुदिया भिन्तुना डि भिडी, आदिया पसः ब्वज्या जुल । थ्व निक्वःगु पसः ब्वज्या खः । थुगु पसः ब्वज्याया जिम्मा कयादीम्ह प्रेमलक्ष्मी तुलाधर खः ।

मैत्री केन्द्र बाल आश्रमलाई युवा समूहबाट सहयोग

कलेज लेभलका एक युवा समूहले आफूहरूको समूहबाट प्रकाशित गरेको अंग्रेजी गीतको गीति एल्बमको बिक्रीबाट संकलित रकम रु. ४०,०६५/- (अक्षरेपी रुपियाँ चालीस हजार पैसट्ठी) बनेपास्थित ध्यानकुटी विहारमा रहेको मैत्री केन्द्र बाल आश्रमको लागि सहयोग स्वरूप प्रदान गर्नुभएको छ । युवाहरूको यस सन्हाहनीय कामको लागि मैत्री केन्द्र बाल आश्रमका सचिव भिक्षु राहुल एवं मैत्री केन्द्र परिवारबाट हार्दिक साधुवाद तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना व्यक्त गर्नुभएको छ । गीति एल्बमबाट संकलित रकमबाट सहयोग गर्ने युवाहरू निम्न हुनुहुन्छ-

(१) नवनीत तुलाधर (२) लुदन तुलाधर (३) अभ्युदय पराजुली (४) सन्दीप पौडेल ।

☉ “यो सधैं भइरहेको र भइरहने कुरा हो निन्दा रहित मानिस कोही पनि हुँदैनन् । धेरै बोल्ने, बोल्दै नबोल्ने वा मितभाषी जसलाई पनि कसैनकसैले निन्दा गरिहाल्दछन् । सबैबाट बिल्कुलै प्रशंसित र अनिन्दित मानिस नत पहिले कहिल्यै थिए, नत आज छन् तथा नत पछिपनि हुनेछन् ।